

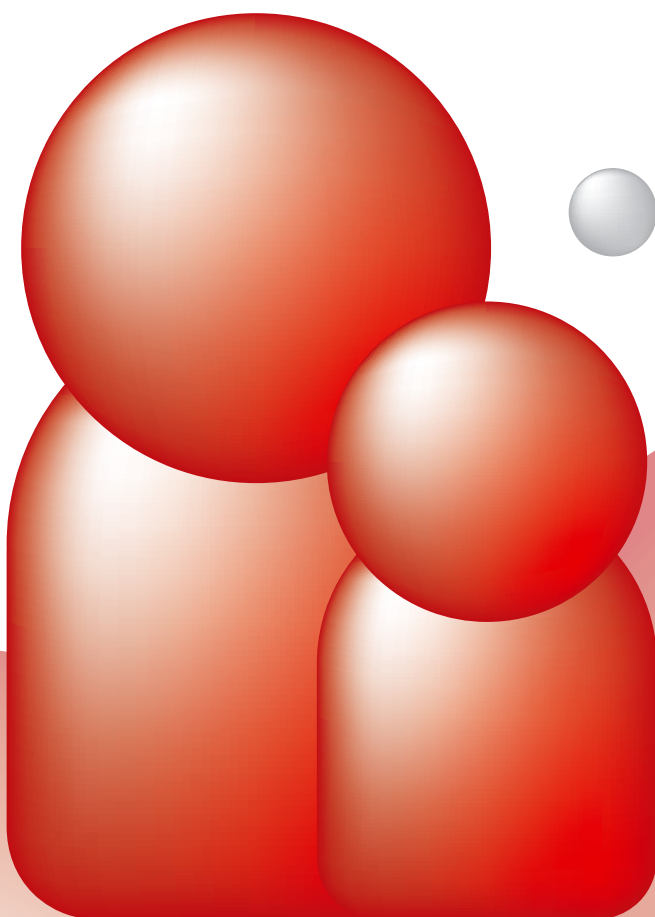
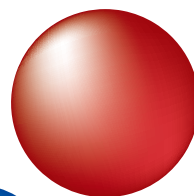

Република Србија
Министарство просвете

Завод за вредновање квалитета
образовања и васпитања

Образовни стандарди за крај обавезног образовања
за наставни предмет

СРПСКИ ЈЕЗИК

Република Србија
Министарство просвете
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Образовни стандарди за крај обавезног образовања за
наставни предмет

СРПСКИ ЈЕЗИК

Адријана Марчетић
Александра Антић
Александра Станић
Дијана Плут
Душан Иванић
Душка Кликовац
Зона Мркаљ
Јасмина Московљевић Поповић
Ката Симић Мишић
Милорад Рикало
Надежда Кировски
Славка Јовановић
Светлана Лакићевић
Татјана Жигић
Татјана Шофранац

Београд, 2010.

Образовни стандарди за крај обавезног образовања за наставни предмет Српски језик

Издавач:

Министарство просвете Републике Србије
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд

За издавача:

др Жарко Обрадовић, министар просвете
мр Драган Банићевић, директор Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања

Уредник:

Ана Пејић, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд

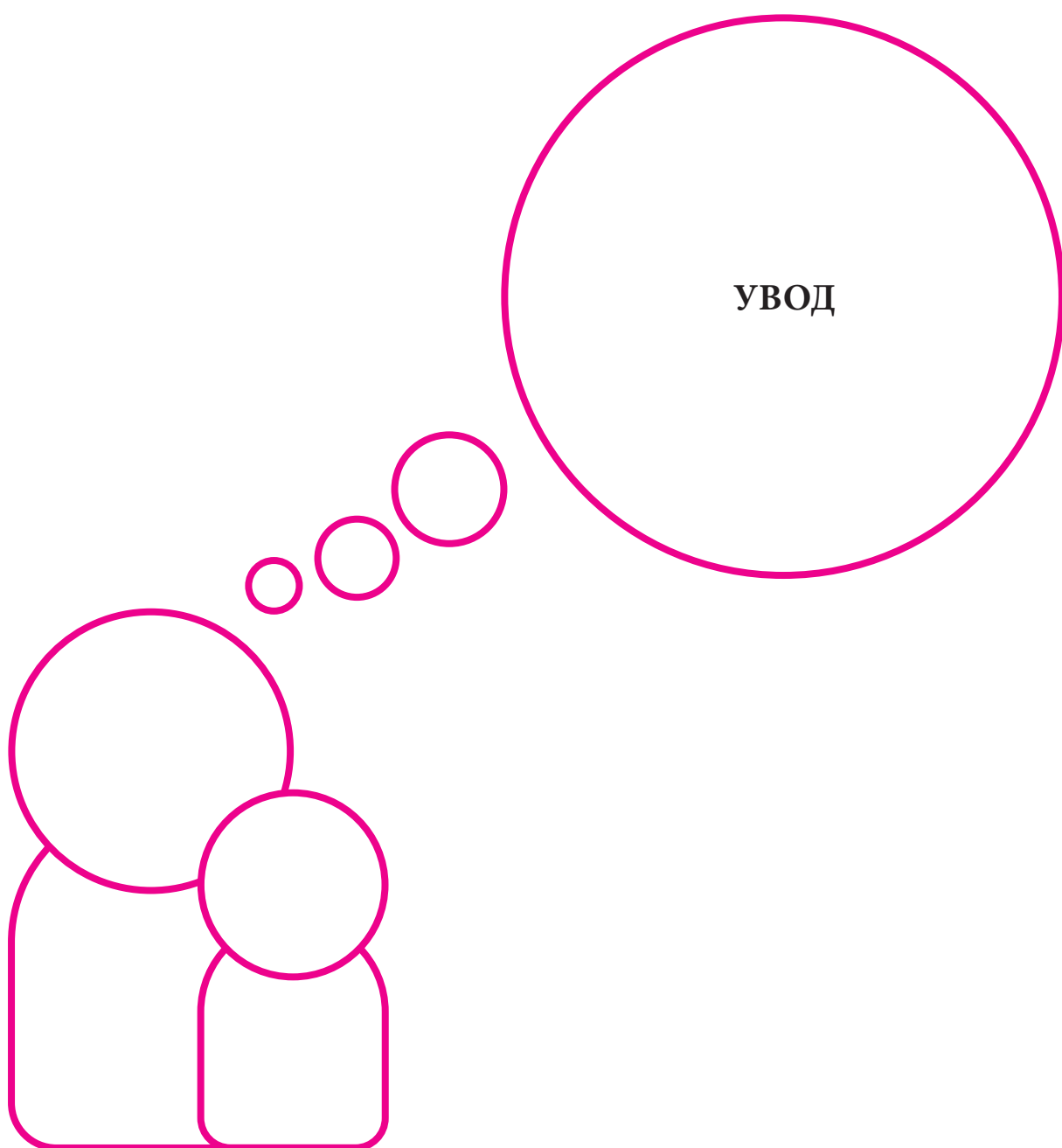
Образовни стандарди за крај обавезног образовања развијани су у периоду од 2005. до 2006. године у оквиру пројекта **Развој школства у Републици Србији** – пројектна компонента **Развој стандарда и вредновање**. Национални просветни савет донео је 19. 05. 2009. године Одлуку о усвајању **Образовних стандарда за крај обавезног образовања** (број: 401-00-13/71/2009-06).

Штампање ове публикације обезбеђено је у оквиру пројекта „Пружање унапређених услуга на локалном нивоу – DILS“ који реализује Министарство просвете, средствима Светске банке/Међународне банке за обнову и развој, IBRD Зајам број 7510 YF.

САДРЖАЈ

УВОД.....	7
Образовни стандарди за крај обавезног образовања – Српски језик.....	17
ПРИЛОГ 1: Примери задатака по областима.....	27
Област: Вештина читања и разумевање прочитаног	27
Област: Писано изражавање	41
Област: Граматика, лексика, народни и књижевни језик	49
Област: Књижевност	56
Решења задатака	62
ПРИЛОГ 2: Одломак из приповетке <i>Циркус</i> Иве Андрића и примери задатака.....	67
Решења задатака	77

УВОД

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, у сарадњи с Министарством просвете и спорта Републике Србије и уз консултантску помоћ домаћих и страних стручњака, израдио је 2006. године *Предлог образовних стандарда за крај обавезног образовања* за десет предмета, међу којима је и **Српски језик**. Национални просветни савет Републике Србије усвојио је предложене стандарде 19. 5. 2009. године. Документ са усвојеним стандардима за свих десет предмета сада је доступан и на сајту Завода www.ceo.edu.rs, као и у форми штампаног материјала (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2009).

Предлог стандарда за Српски језик дефинисао је стручни тим у којем су били наставници и професори основних и средњих школа, професори Филолошке гимназије и Филолошког факултета из Београда и стручни консултант из Института за психологију (учесници су наведени на почетку овог Приручника).

Шта су образовни стандарди за Српски језик?

Образовни стандарди за Српски језик су искази о основним знањима и умећима из области Српског језика, која ученици треба да стекну до краја основног школовања. У листу стандарда улазе генеративна и трансферна знања из ове области. У Српском језику то су она знања и умећа која су важна за разумевање саме области и која су од значаја за даље школовање, за формирање културног идентитета, као и за сналажење у различитим животним ситуацијама.

За разлику од образовних циљева, који на уопштен начин исказују оно што образовни систем жели да постигне школовањем, стандарди су искази о конкретним постигнућима ученика, о томе шта ученик *уме да уради* после завршене основне школе. Степен остварености стандарда је мерљив, а резултати се могу пратити током више година.

У изради Предлога стандарда пошло се од важећег Плана и програма, циљева наставе овог предмета, стручних знања и искустава у настави. Стандарди нису прекопирани План и програм, они артикулишу темељна знања из области, основну структуру. Стандарди су ситуирани негде између замисли и жеља аутора Програма и стварности школе. Пошто се заснивају на реалним постигнућима ученика, обавезно је да садрже захтеве који су исказани у програмима по којима се у школама ради. Ипак, могуће је да стандарди поставе и нове захтеве, или другачије приоритете од оних које су исказани у програмима. Стандарди су, дакле, кровни документ не само за програм и уџбенике, већ и за све екстерне провере ефеката наставе.

Међутим, треба имати у виду да тренутном верзијом документа о стандардима нису обухваћени неки важни захтеви из програма за Српски језик, и то пре свега из техничких разлога. Наиме, стручни тим добио је задатак да формулише емпиријски проверљиве стандарде. Начин провере дефинисан је као тестирање постигнућа ученика папир-оловка тестом. Многа важна постигнућа из области Српског језика није могуће проверити на овакав начин (нпр. брзину читања, способност усменог изражавања, умеће вођења дијалога и сл.), па је прецизно одређење ових стандарда остављено за неку будућу верзију документа.

Како су развијани образовни стандарди?

Предлог образовних стандарда развијан је током две године у неколико фаза:

У првој фази, фази *стручне процене* садржаја појединих стандарда, извршен је избор одговарајућих индикатора у оквиру сваке од четири издвојене области: *Вештина читања и разумевање прочитаног*, *Писано изражавање*, *Граматика*, *лексика*, *народни и књижевни језик* и *Књижевност*. Такав избор сачињен је на основу усвојеног, и међу члановима тима усаглашеног концепта о основним, базичним знањима за предмет Српски језик, уз поштовање тренутно важећих наставних програма.

У другој фази стандарди су *емпиријски проверавани* током пробног и главног тестирања. Ова фаза била је посебно важна у процесу израде стандарда. Током њене реализације садржаји стандарда (индикатора) преведени су у конкретне задатке, који су морали да буду прецизно и недвосмислено формулисани. Они индикатори које није било могуће преточити у задатке, морали су да буду или предефинисани, или у потпуности замењени.

Мерење ученичких постигнућа вршено је у два наврата: као пробно истраживање у 2005. години, и као главно истраживање у 2006. години на репрезентативном узорку од 1338 ученика осмог разреда. Величина узорка била је сасвим довољна да обезбеди поузданост закључивања.

Резултати ових тестирања омогућили су да се провери колико су предложени стандарди ваљани (тј. колико су прецизни, тачни и информативни), као и колико су изабрани задаци прикладни. На основу тако добијених података стандарди су изнова кориговани и/или преформулисани.

У трећој фази израде Предлога стандарда извршена је *синтеза* стручне процене, резултата емпиријског истраживања и анализе упитника за наставнике. Треба напоменути да су предметни наставници током тестирања својих ученика попуњавали упитник у коме су били наведени искази за све области. Наставници су ове исказе вредновали на тростепеној скали: 1. знања и вештине које треба да имају сви ученици, 2. знања и вештине које треба да поседује већи број ученика и 3. знања и вештине које треба да поседује мањи број ученика. Одговори наставника уграђени су у коначну листу предложених стандарда и нивоа постигнућа.

Тек по успешном окончању ове последње фазе, приступило се изради финалне верзије Предлога стандарда.

Шта су нивои постигнућа?

Искази о стандардима приказани су у групама које представљају посебне, хијерархијски организоване нивое постигнућа. У овом документу дефинисана су три таква нивоа. Одлука о броју нивоа постигнућа доноси се на основу расположиве грађе и потреба система, тако да је број нивоа могао бити и већи и мањи од три. Повећање броја нивоа захтевало би много додатних емпиријских провера, а отворило би и мноштво концепцијских питања о развојном току појединих испитиваних компетенција. У овој, почетној, фази израде стандарда, три нивоа постигнућа показала су се као савладив задатак за све предмете који су ушли у процедуру.

Нивои постигнућа дефинисани су комбинацијом три критеријума: 1. ставом стручњака из дате области о томе шта су базична знања у оквиру те области и како се из њих изводе друга, сложенија знања, 2. психолошком проценом когнитивне сложености појединих захтева (задатака), и 3. статистичким налазима о успеху деце у решавању

појединих захтева (задатака). Најкраће речено (и донекле поједностављено), нивои постигнућа су и нивои тежине појединих захтева (и задатака који се на основу њих праве и користе приликом тестирања).

Из приказане процедуре развоја стандарда јасно је да је емпиријска провера стандарда имала велики утицај на дефинисање појединих нивоа постигнућа. Ипак, статистички критеријум није у свим случајевима био одлучујући за одређење нивоа на којем треба да буду поједини захтеви. Неспособност ученика да досегну одређени ниво неке од мерених способности је у неким случајевима сагледана не као неуспех појединаца, већ као проблем система. У таквим случајевима, уважено је мишљење стручњака за област да је неко знање базично и да треба да остане на предвиђеном нивоу (упркос очигледно слабијим резултатима које су тестирани ученици постигли решавајући задатак). Такви случајеви посматрају се као радни задатак како за систем у целини, тако и за сваког појединог наставника. Ипак, у већини других случајева узет је у обзир очигледан неуспех ученика да одговоре на неки захтев и такав захтев је „прекњижен“ на наредни, виши ниво.

Сама идеја да се знања и умећа класификују према значају и сложености била је велики изазов за тим који је радио на стандардима. Посебно је значајно то што су стручњаци морали врло прецизно да операционализују своје процене. Свака тврдња морала је бити преточена у форму конкретних задатака (по могућности различитог типа) и проверена емпиријски.

Процес операционализације стандарда мора се наставити и у наредних неколико година и то на неколико начина: 1. мора се стално повећавати корпус ваљаних задатака за мерење степена у коме су ученици овладали појединим стандардом; 2. мора се вршити постепено и континуирано прилагођавање и повећавање нивоа захтева све до достизања оптималног нивоа. Нивои који су описани у овој публикацији само су почетак дугог пута. Надамо се да ћемо на том путу бележити успон који ће се огледати у све већој успешности ученика у досезању појединих стандарда.

Стандарди се реконцептуализују сваких четири-пет година. И ови стандарди ће, вероватно, ускоро доживети промене. Систем се полако реформише и развија, донекле и под утицајем стандарда. Сваки нови документ треба да систем „погура“ мало унапред, и да мало подигне „пречке“ које треба савладати и прескочити.

Како су конципирани поједини нивои постигнућа?

Основни ниво постигнућа. Чине га знања, вештине и способности којима је овладало 80% ученика (+/-20%). То су базична знања из области, темељи на којима се граде друга знања из области, као и базични принципи преносиви на широк круг ситуација. Најчешће су на основни ниво смештена елементарна знања, али понекад су ту и сложена, теже савладива знања (ако су значајна за област). Било би веома погрешно на овај ниво сместити само чињенична знања. Важно је да се већ на основном нивоу нађу и нека важна концептуална, процедурална и кондиционална знања. Најкраће речено, овде је смештено оно што би требало да зна сваки ученик када изађе из основне школе (другачије речено, оно без чега ученик не би требало да добије сведочанство о завршеној основној школи).

Средњи ниво. Чине га знања којима је овладало 50% ученика (+/-20%), односно, то су знања којима су овладали сви просечно успешни ученици. Највећи број наших задатака ситуиран је управо на овом нивоу – за њега је било најлакше смислити задатке и при њиховом формулисању се најмање грешило у проценама колико ће их ученика

успешно решити. С друге стране, овај ниво је најтеже концепцијски одредити управо због велике разнородности постигнућа која су на њега смештена. Дакле, средњи ниво дефинисан је пре свега статистички, према просечном постигнућу ученика.

Напредни ниво постигнућа. Чине га знања којима је овладало 20% ученика (+/-10%). Ту су смештена знања која су важна за наставак академског образовања (пре свега у гимназијама и другим школама општеобразовног типа). По правилу су то сложенија знања која подразумевају ангажовање виших сазнајних способности ученика (анализа, синтеза, вредновање, процењивање, решавање проблема и сл.). Ипак, на овом нивоу могу се наћи и једноставнија знања која су показатељ дубљег познавања неке области, као што су познавање специфичне стручне терминологије и сл., односно знања претежно академског типа. Најкраће речено, овде је смештено оно што би требало да знају најобавештенији и најуспешнији ученици.

Стандарди су организовани кумулативно. Виши нивои знања подразумевају овладаност садржајима са претходних нивоа. На пример, средњи ниво подразумева овладаност постигнућима са основног нивоа, а у напредни ниво укључено је и све са средњег и основног нивоа. Другим речима, очекује се да ће ученик који решава задатке с напредног нивоа умети да реши и задатке са средњег и основног нивоа.

Стандарди су намењени свим ученицима. И онима који имају тешкоћа са учењем, и онима који све с лакоћом савладавају. У овом документу нису приказане могуће примене стандарда за децу са посебним потребама. За сада је остављено наставницима који раде с њима да, ослањајући се на своје професионално искуство, одлуче на који ће начин модификовати предложене стандарде. Модификовање стандарда за рад са овом категоријом деце, са веома израженим индивидуалним разликама, један је од првих задатака за наредни период, како би се и овој деци омогућило да остваре свој пун потенцијал.

Како су организовани стандарди за Српски језик?

Образовни стандарди концепцијски су засновани на знању о језику и на знању о усвајању матерњег језика. Област Српски језик у документу о стандардима подељена је на пет посебних (под)области: 1. *Вештина читања и разумевања прочитаног*, 2. *Писано изражавање*, 3. *Граматика, лексика, народни и књижевни језик*, 4. *Књижевност* и 5. *Усмено изражавање*. Међутим, наглашавамо да и поред распоређивања стандарда по областима, стандарде треба разумети у њиховом међусобном прожимању. За прве четири области формулисани су искази стандарда и ти искази емпиријски су проверени (видети одељак *Како су развијани образовни стандарди*). Област *Усмено изражавање* није развијена по нивоима пошто би провера исказа који се односе на ову област захтевала сасвим другачије истраживање. Овом приликом морали смо се одрећи такве провере, али јасно је да што пре треба развити исказе по нивоима и за ову (под)област Српског језика.

Један мањи број исказа из осталих подобласти такође није било могуће проверити папир-оловка тестом. Ипак, и такви искази укључени су у документ због великог значаја за област, али су у документу означени звездицом (*). Дакле, сви искази који нису означени звездицом, емпиријски су проверени.

У току рада на дефинисању стандарда посебна пажња посвећена је областима *Вештина читања и разумевања прочитаног* и *Писано изражавање*. Савремено поимање писмености подразумева бројне и разноврсне видове употребе језика, укључујући и оне којима је у наставним програмима дат ограничен простор. Поред читања и писања,

мислимо и на усмено изражавање, као суштинску основу комуникације, која поред говорења укључује и културу слушања.

Способност за разумевање прочитаног текста неопходан је предуслов за функционално интегрисање знања и вештина у другим језичким областима, али и за остале научне дисциплине и свакодневни живот сваког појединца. Способност за разумевање прочитаног испитивали смо на текстовима различите природе и намене. Сматрамо да је веома важно укључити у наставу Српског језика што разноврсније типове текстова, како је то и назначено у програмима – али је недовољно концептуално разрађено.

Резултати истраживања стандарда у нашој, а и у другим областима, потврдили су да способност читања (односно разумевање прочитаног) значајно утиче на општи успех ученика на тесту. Постигнућа су слабија зато што ученици током читања не обраћају пажњу на суштину захтева (задатка), у задатку не препознају кључне речи, не уочавају шта је битно, или не успостављају везу између узрока и последице. Ученички одговори потврдили су претпоставке стручног тима да је лакше препознати праву информацију, него је самостално формулисати. Ма шта желели да испитамо, треба имати на уму да разумевање написане инструкције представља задатак за себе. Од типа инструкције и облика задатка често зависи и тежина задатка, те и одговор ученика.

У области *Писано изражавање* поједине стандарде, као што је састављање јасне, логичне, граматички исправне и стилски коректне реченице, испитали смо не кроз посебан задатак, већ кроз писање текстова различитог типа и жанра. Познавање правописних правила испитано је директно, преко посебних задатака, и индиректно – писањем поменутих текстова. Подаци показују да су ученици успешнији у директним питањима, него у примени правила у сопственом писању. Такође, запажено је да извесна правописна правила (као што је писање бројева словима) ученици не познају довољно, иако је то градиво нижих разреда, док употребу запете у зависним реченицама или уз уметнуте речи познају боље него што смо предвидели. То, ипак, није био довољан разлог да променимо ниво ових стандарда, односно да их ставимо на виши или нижи ниво, будући да и наставни програм, и наше школско искуство, показују да су то заиста захтеви нижег, односно вишег реда.

Област *Граматика, лексика, народни и књижевни језик* подељена је на наведене подобласти. Иако смо последњу подобласт предвидели само за први, основни ниво (основни подаци о књижевном језику, дијалектима, језицима националних мањина, првим писаним споменицима, Ђирилу и Методију, Вуку Караџићу), сви задаци из те подобласти показали су се као задаци са трећег нивоа. Стручни тим је, упркос оваквим резултатима, проценио да су то основна знања која ученик треба да понесе из основне школе, па су ти захтеви, без обзира на ученичка постигнућа, задржани на првом нивоу. Такође, и у подобласти *Граматика* резултати потврђују очекивање да су питања отвореног типа (у којима ученици морају самостално да именују неки граматички појам) тежа него питања у којима се тражи само препознавање одговарајућег граматичког појма међу више понуђених. Став стручног тима био је да је важније да ученици покажу функционална знања из граматике, него ерудицију у познавању стручне терминологије.

У области *Књижевност* имплицитно су дефинисане три подобласти: познавање обавезне лектире, познавање књижевнотеоријских појмова и способност тумачења књижевноуметничког текста. Закључци о нивоима ученичких постигнућа, до којих смо дошли после анализе резултата добијених на тестирањима, показали су да се чињенична знања као што су препознавање и одређивање књижевнотеоријских појмова и стилских фигура, препознавање књижевног опуса појединих писаца, препознавање дела и епохе у којој је дело настало, сврставају на други (ређе први) ниво, док је именовање тих

појмова стандард вишег нивоа. Занимљиво је да познатост дела није битно утицала на постигнућа ученика у одређивању теме, идеје, карактеристике лика, става писца и сл. (другим речима, ученици су подједнако успешни у разумевању и анализи дела из обавезне лектире и непознатих дела). Исто тако, различите провере разумевања прочитаног дале су исте резултате било да су ученици решавали задатке који се односе на књижевне, било на некњижевне текстове (на пример, било је лакше пронаћи тражену информацију у тексту, него исказати и аргументовати свој став у односу на понуђену тврдњу).

Зашто су нам стандарди потребни?

Током израде образовних стандарда за Српски језик били смо мотивисани веровањем да су стандарди потребни како би се ученици што боље припремили за изазове како садашњости, тако и будућности. Промене у друштву и убрзани развој технологија доносе велике новине у начину на који комуницирамо и користимо језик. Ученици треба да буду спремни да испуне све захтеве доба у коме живе.

Савремени образовни системи развијају се у правцу све веће децентрализације (иако има и изузетака). Такав правац развоја у складу је са досадашњим налазима из области психологије образовања и педагогије који показују да се до истог образовног циља може стићи на различите начине. За наставника је важно да са својим ученицима стигне на циљ. Како, којим путем ће ићи, какве ће све одлуке на том путу донети, и које ће све промене и прилагођавања направити – то су важне професионалне одлуке које доноси сам наставник. Наставник има слободу да примењује разноврсне методичко-дидактичке поступке и ове поступке стандарди не прописују. Напротив, наставник сам, на основу свог знања и искуства бира најадекватније методе за остварење циљева и задатака наставног предмета. Оно што није у мандату наставника јесу циљеви и нормирани резултати учења (образовни стандарди). Важно је да сви у систему знају шта се од њих очекује, куда треба да стигну и којом брзином треба да напредују. На ова питања одговоре дају образовни стандарди. Пожељни и очекивани резултати учења нису тајна, већ су доступни свима. Они су показатељи успеха. Када имамо формулисане и прихваћене образовне стандарде, наставник је слободан да у складу са потребама својих ученика бира не само методе рада, већ и уџбенике (који ће омогућити ученицима да брже, боље и потпуније остваре образовне стандарде), временску организацију процеса учења и све друго што је битно за процес учења и лични развој детета.

Школска, национална и интернационална тестирања која ће убудуће пратити ефекте образовања засниваће се у највећој мери на захтевима формулисаним у стандардима. Искуства из образовних система који већ готово две деценије имају успостављене стандарде, показују да стандарди доприносе уједначавању квалитета функционисања образовног система, како на националном, тако и на интернационалном нивоу. Примена образовних стандарда помаже да се постигне већа ефикасност система, бољи квалитет рада и објективније вредновање постигнутих резултата. Тај утицај видљив је и на нивоу редовног школског оцењивања знања (јер омогућује примереније и усклађеније оцењивање унутар истог образовног система).

Издавачима уџбеника стандарди омогућују трагање за новим приступима градиву, смелије реструктурирање програмских садржаја, као и развијање алтернативних огледних приступа градиву. Све то је легитимно уколико води ка остварењу исхода који су описани у стандардима.

Стандарди помажу и укључивање родитеља и самих ученика као партнера у образовном процесу. У идеалном случају, стандарди су формулисани на такав начин

да омогућавају самовредновање резултата учења од стране ученика, што је образовни исход од непроцењивог значаја.

Стандарди који се утемељују на емпиријским подацима, национална истраживања и национална и интернационална тестирања дају емпиријске податке потребне за планирање развоја образовног система (за креирање образовне политике). Искуство показује да је ова врста утемељивања образовне политике најбољи облик управљања образовним системом.

Стручни тим за предмет Српски језик нада се да ће предложени стандарди, уколико буду општеприхваћени у наставној пракси, бити схваћени као алат који треба да помогне ученицима у напредовању, наставницима у објективнијем оцењивању и побољшању организације наставе, родитељима у праћењу постигнућа своје деце и, једног дана, и самој деци у разумевању шта то одрасли од њих очекују.

**ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ
ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ
ОБРАЗОВАЊА**

СРПСКИ ЈЕЗИК

Образовни стандарди за крај обавезног образовања

Српски језик

Образовни стандарди дефинисани су за следеће области:

- ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ
- ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ
- ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК
- КЊИЖЕВНОСТ

У образовне стандарде, после одговарајућих испитивања и одређивања нивоа, треба укључити и област УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ. Као основа за дефинисање стандарда у тој области може послужити следећи списак знања и умења: правилно изговара гласове; поштује књижевнојезичку норму у говору; изражајно чита уметнички текст обрађен у настави и изражајно казује научен текст; препричава текст без сажимања или са сажимањем; зна да исприча о стварном или измишљеном догађају, у првом или трећем лицу, поштујући изворну хронологију или ретроспективно; уме усмено да обавести некога о нечему и опише нешто (да усмено сачини експозиторни и дескриптивни текст); уме да учествује у расправи; уме да формулише своје мишљење и да га јавно искаже; има изграђену културу комуникације (културу сопственог изражавања, као и слушања и поштовања туђег мишљења).

Стандарде обележене звездицом није било могуће тестирати задацима, или нису тестирани у овом истраживању.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области **ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ** ученик/ученица:

- CJ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи
- CJ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда ^{1*}
- CJ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима
- CJ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста
- CJ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима
- CJ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног
- CJ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту
- CJ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области **ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ** ученик/ученица:

- CJ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)
- CJ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу
- CJ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста)
- CJ.1.2.4. уме да преприча текст
- CJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални)
- CJ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу
- CJ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем)*
- CJ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима
- CJ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње*

¹ У стандарде су укључени и они који овом приликом нису испитани. Они су обележени звездом.

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти **ГРАМАТИКА** ученик/ученица:

- CJ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама
- CJ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације*
- CJ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима
- CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи
- CJ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела
- CJ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу)
- CJ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)
- CJ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима
- CJ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми
- CJ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)
- CJ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања*

У подобласти **ЛЕКСИКА** ученик/ученица:

- CJ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору* као лексички механизам
- CJ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.)
- CJ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)
- CJ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви)
- CJ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама

У подобласти **НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК** ученик/ученица:

- CJ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас)
- CJ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика
- CJ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина
- CJ.1.3.20. има позитиван став према дијалектима (свом и туђем)*
- CJ.1.3.21. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој*

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

- СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела
- СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)
- СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму
- СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)
- СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратив, дескрипција, дијалог и монолог
- СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)
- СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...
- СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе*
- СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела*

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области **ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ** ученик/ученица:

- СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања*
- СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама)
- СЈ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове
- СЈ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи
- СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)
- СЈ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима
- СЈ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у тексту

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области **ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ** ученик/ученица:

- СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан
- СЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај
- СЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста
- СЈ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика*
- СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти ГРАМАТИКА ученик/ученица:

- CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме
- CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене
- CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи
- CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање)
- CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима
- CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици
- CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика

У подобласти ЛЕКСИКА ученик/ученица:

- CJ.2.3.9. познаје метонимију* као лексички механизам
- CJ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава
- CJ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

- CJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања
- CJ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација
- CJ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему)
- CJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове
- CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст)
- CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност
- CJ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог
- CJ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела
- CJ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама*

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области **ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ** ученик/ученица:

- СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима)
- СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст
- СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту
- СЈ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области **ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ** ученик/ученица:

- СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслову деловима текста
- СЈ.3.2.2. саставља аргументативни текст
- СЈ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу
- СЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста
- СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти **ГРАМАТИКА** ученик/ученица:

- СЈ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима
- СЈ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује)
- СЈ.3.3.3. зна и у свом говору примењује* акценатску норму
- СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама
- СЈ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)

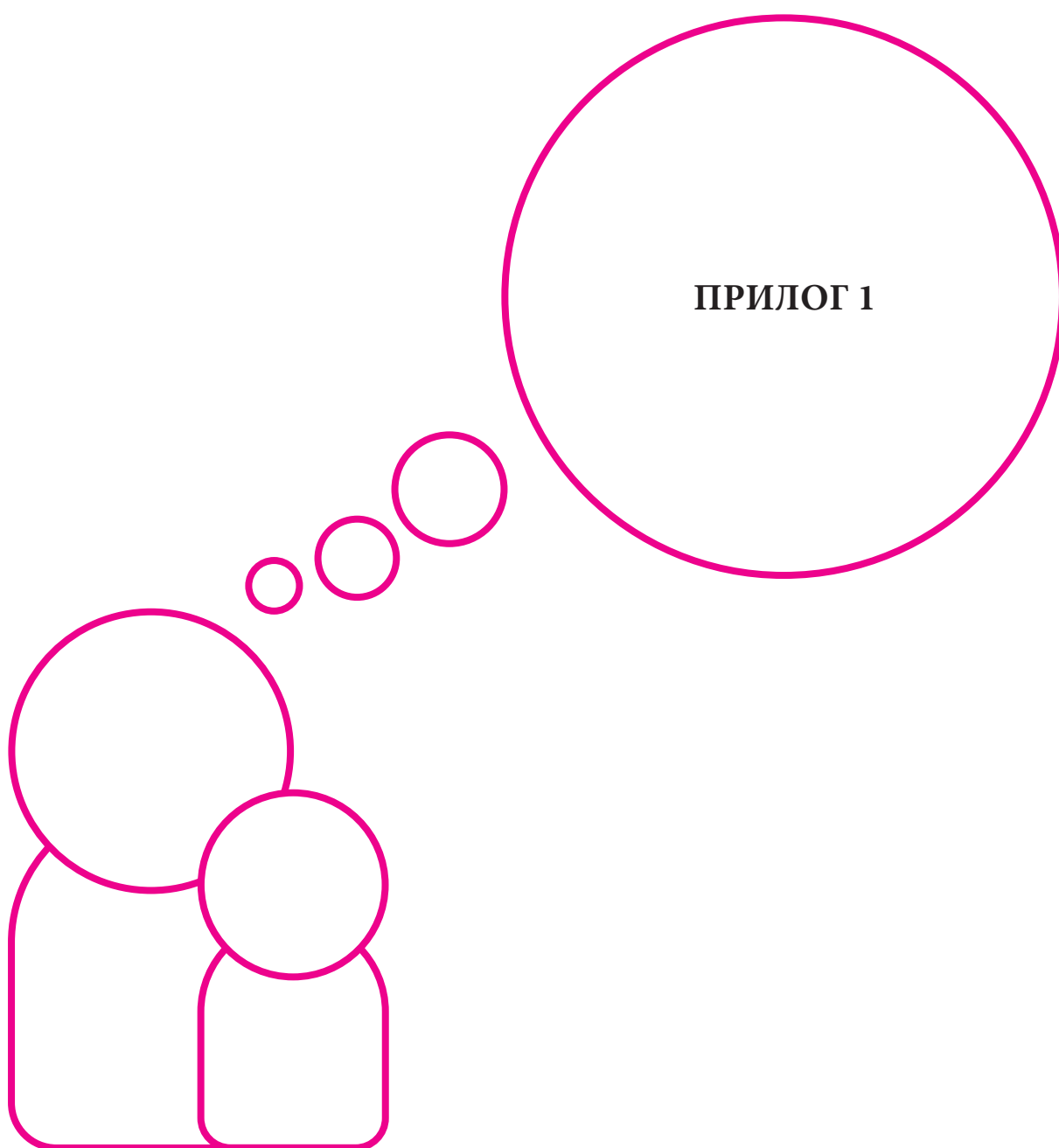
У подобласти **ЛЕКСИКА** ученик/ученица:

- СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла
- СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области *КЊИЖЕВНОСТ* ученик/ученица:

- СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива
- СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту
- СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу
- СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту
- СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе
- СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело
- СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже
- СЈ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави*

ПРИЛОГ 1

ПРИЛОГ 1: Примери задатака по областима

Област: Вештина читања и разумевање прочитаног

<p>1.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица, и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту.</p>	<p>CJ.1.1.7.</p>
<p>Пажљиво прочитај одломак из књиге Моји изуми Николе Тесле.</p> <p>Често су ме људи, које је то занимало, питали како сам и када почео да се бавим изумитељством. То се догодило овако.</p> <p>Један од другова с којима сам се играо добио је прибор за пецање, што је изазвало право узбуђење у селу, и следећег јутра су сви кренули у лов на жабе. Једино сам ја остао сам и напуштен пошто сам се посвађао са тим дечаком. Никада раније нисам видео праву удицу и замишљао сам је као нешто чудесно, нешто што има нарочита својства и очајавао сам што и ја нисам са осталима. Одлучио сам да некако прибавим комадић гвоздене жице, помоћу два камена зашиљио сам њен врх на једном крају, савио је у одговарајући облик и причврстио за јак канап. Потом сам исекао дугачак штап, нашао неколико мамаца и сишао до потока где је било мноштво жаба. Ниједну нисам успео да уловим и скоро сам се обесхрабрио, када ми је синила идеја да празну удицу зањишем испред жабе која је седела на пању. У почетку се мало уплашила, али мало-помало, очи су јој се закрвавиле, жаба се надула, удвостручила своју величину и прождрљиво загризла удицу. Одмах сам је извукао. Поновио сам, радостан, исти поступак више пута и метода се показала непогрешивом. Када су моји другови, који упркос доброј опреми нису ништа уловили, дошли до мене, позеленели су од зависти.</p> <p>Дуго сам чувао своју тајну, док коначно нисам пред божићним расположењем попустио. После тога, сваки дечак је могао учинити то исто, па је следеће лето било катастрофално за жабе.</p> <p>Заокружи слово испред оног низа речи које означавају расположења и осећања главног лика.</p> <p>а) усамљеност, бес, завист б) страх, љутња, љубав в) завист, очајање, страх г) усамљеност, очајање, радост</p>	

2.

ОСНОВНИ НИВО

Ученик/ученица:

разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао/пронашла одређени део текста.

СЈ.1.1.4.

Пред тобом је део садржаја једне књиге. Пажљиво га прегледај и одговори на питања.

САДРЖАЈ		Страна
О предмету синтаксе и синтаксичким јединицама—		1—6
Реченице по садржини — — — — —		6—21
Видови реченица по саставу — — — — —		21—22
ПРОСТЕ РЕЧЕНИЦЕ		23—152
Субјекат — — — — —		23—34
Предикат — — — — —		34—47
Зависни чланови реченице — — — — —		47—86
Одредбе — — — — —		48—74
Именичке одредбе — — — — —		48—65
Одредбе зависних делова реченице — — — — —		65—74
Допуне — — — — —		74
Глаголске допуне — — — — —		74—84
Прилошке и именске допуне — — — — —		84—86
Реченице с неизреченим главним деловима — — — — —		86—119
Реченице без субјекта — — — — —		87—88
Безличне реченице — — — — —		88—95
Непотпуне реченице — — — — —		95—119
Конгруенција — — — — —		119—152
СИНТАГМЕ		153—775
Појам и врсте синтагме — — — — —		153—159
Падежне синтагме		
Функције и значења падежа — — — — —		159—527
Номинатив — — — — —		165—171
Вокатив — — — — —		171—174
Генитивне синтагме — — — — —		174—359
А. Без предлога — — — — —		174—212
Присвојни (посесивни) генитив — — — — —		175—193
Аблативни генитив — — — — —		193—194
Партитивни генитив — — — — —		194—212
Б. Генитивне синтагме с предлозима — — — — —		212—359

а) На којим странама можеш читати о функцијама и значењима падежа?

б) Наведи број странице на којој почиње текст о вокативу.

3.

ОСНОВНИ НИВО

Ученик/ученица:

чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе.

СЈ.1.1.8.

Пред тобом је део репертоара београдских позоришта за децембар. Желео/желела си да свог млађег рођака одведеш у позориште 23. 12. Напиши називе три представе које су се тог дана изводиле у позориштима:

БОШКО БУХА

Трг Републике 3, тел. 2632-887

18. 12. у 12 и 17 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић, новогодишња представа

20. 12. у 11 и 13 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,

21. 12. у 11, 13 и 17 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,

22. 12. у 11 и 13 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,

23. 12. у 11, 13, 15, 17 и 19 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,

24. 12. у 11, 13, 17 и 19 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,

МАЛО ПОЗОРИШТЕ „ДУШКО РАДОВИЋ“

Абердарева 1а, тел. 3232-072

18–25. 12. у 10, 12, 14, 16, 18 и 20 – Новогодишње ђаконије.

ПОЗОРИШТЕ „ПУЖ“

Б. Ације 21, тел. 2438-036

www.pozoristaneceruz.com

18. 12. у 12 и 16 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.

21. 12. у 10, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.

22. 12. у 12, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.

23. 12. у 10, 12, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.

24. 12. у 10, 12, 14, 16, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.

Резервације и продаја карата сваког радног дана од 9 до 16 ч., петком и суботом до 18 ч. Организујемо доделу новогодишњих пакетића.

ПОЗОРИШТЕ ЛУТАКА „ПИНОКИО“

Карађорђева 9, тел. 2691-715

18. 12. у 11 и 17 – Успавана лепотица, Ж. Јоковића.

22. 12. у 10.30 – Ивица и Марица и опака старица, М. Ојданић.

23. 12. у 9.30 – Звездан, Ј. Штреле, у 9.30 и 10.30 – Успавана лепотица, Ж. Јоковића.

24. 12. у 11, 13, 15 и 17 – Деда Мраз и звер, И. Бојковића.

Називи представа су:

1. _____

2. _____

3. _____

<p>4.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), наратија (приповедање), аргументација, пропаганда*.</p>	СЈ.1.1.2.
<p>Прочитај следећи текст и заокружи слово испред тачног одговора:</p> <p style="text-align: center;"><i>Мирослављево јеванђеље се излаже у соби на првом спрату Народног музеја у Београду у току јесени. Према пропозицијама о излагању, дело ће бити доступно грађанима десет дана. Снимање није дозвољено.</i></p> <p>Наведени текст:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) описује б) коментарише в) дефинише г) обавештава <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>5.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица, и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту.</p>	СЈ.1.1.7.
<p>Пажљиво прочитај наведене реченице и утврди њихов редослед, уписујући на линију испред сваке број 1, 2 или 3.</p> <p>_____ Након две велике поплаве које су уништиле скоро целокупан биљни фонд, Краљевска ботаничка башта је премештена на данашњу локацију, на имање које је краљ Милан Обреновић наследио од свог деде Јеврема, по коме и данашња башта носи име Јевремовац.</p> <p>_____ Непуне три године после преласка на нову локацију, у ботаничкој башти је подигнута прва стаклена башта, која је тада представљала једну од највећих и најлепших стаклених башта у овом делу Европе.</p> <p>_____ На предлог Јосифа Панчића, одлуком Министарства просвете Краљевине Србије, основана је Краљевска ботаничка башта у Београду као прва ботаничка башта у Србији, поред обале Дунава на Дорћолу.</p>	

6.

средњи ниво

Ученик/ученица:

разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи.

СЈ.2.1.4.

Пред тобом је једна страна индекса из *Граматике српског језика за основну школу*. Пажљиво је погледај и одговори на постављено питање.

Граматика српског језика за основну школу	
изричне реченице	презента 171–172
у ужем смислу 191–192	футура прогов 175
у ширем смислу 192–193	индоевропска породица језика 17, 32
(и)јекавски	инструментал 166–167
изговор 18, 19, 27, 30, 46	квалитативни 167, 170
икавски	инфинитив 15, 156, 178
изговор 18, 19	историјски презент в. нара- тивни
иларски покрет 29	источнохерцеговачки
именице 57, 61–68, 118	дијалекат 19, 20, 27
апстрактне 68	
властите 66	Ј
глаголске 68	<i>јаш</i> 18, 42
градивне 67	једначење сугласника по звучности 39–41, 47
заједничке 65–66	једначење сугласника по месту изговора 41–42
збирне 66–67, 185	једнозначност речи 125–126
plurality tantum 66, 89	језик као средство споразу- мевања 15, 16, 20
именичка синтагма в. син- тагма	јотовање 45–46, 98, 101
именске речи 58, 146, 158	
именски део предиката 70, 72, 79, 146, 159	К
именски предикатив в. именски део предиката	кајкавско наречеје 18
императив 95, 99–100, 176, 189	Караџић, Вук Стефановић 20, 25, 26–28, 29
имперсонални облик глагола в. безлични облик	књижевни језик 20, 28
имперфекат 95, 98–99, 174–175	комбинована творба речи 117, 122–123
инверзија 207	компарација 58
индикативно значење	придева 72–74
аориста 173–174	неправилна 74
перфекта 173	прилога 83
216	

Шта означава број иза појма у индексу?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- број параграфа у коме се говори о том појму
- број стране на којој се говори о том појму
- редни број појма у индексу
- број поглавља у коме се говори о том појму

7.

средњи ниво

Ученик/ученица:

проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима).

СЈ.2.1.5.

Прочитај пажљиво наведене текстове и одреди шта је заједничко у њима.

Текст 1

Медвед је медвед зато што је „медојед“, што једе мед. Зна се да медвед није само медојед; кад нема меда, он је „свејед“: биљојед и месојед. Па ипак, медвед је у свим словенским језицима назван по меду, јер од све хране највише воли – мед. А у старој постојбини Словена, тамо у шумама иза Карпата, тамо је било много меда.

Није само медвед – медвед. И човека понекад назову медведом – ако је крупан, или ако је груб, неспретан, трапав, трунтав и незграпан.

Текст 2

Медвед ијек. **медвјед** (дијал. ијек. **међед**) м 1. зоол. у мн.: породица сисара Ursidae, крупне звери здепастог, незграпног тела, густог кудравог крзна, ситних очију, малих ушију, кратког репа и снажних канџи на прстима, чије различите врсте живе највише у шумама Европе, Азије и Америке (у нашим крајевима мрки медвед Ursus Arctos). 2. фиг. презр. незграпан, трапав, одн. неотесан, ограничен, глуп човек.

Из **оба текста** може се сазнати:

- а) како је медвед у словенским језицима добио име
- б) на којим континентима медведи данас живе
- в) каквог човека називамо медведом
- г) која је омиљена храна медведа

Заокружи слово испред тачног одговора.

<p>8.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у тексту.</p>	<p style="text-align: center;">СЈ.2.1.7.</p>
<p>Прочитај пажљиво следећи текст и одреди став аутора текста.</p> <p style="text-align: center;">НАСИЉЕ У ШКОЛАМА</p> <p>Недавно је у 40 школа спроведено истраживање о насиљу међу ученицима. Установљено је да у односу жртва – насилник не учествује свега 58% ученика. Другим речима, само 58% ученика нису ни жртве, ни насилници. Значи, нешто мање од половине ученика, тачније 42%, појављује се у „кругу насиља”, било као жртве било као насилници. У улози жртве насиља сувише је велики број ученика, чак 37%.</p> <p>Неке жртве су истовремено и насилници. У испитиваној групи има 8% таквих ученика. У тој групи, најчешћи облици насилног понашања јесу вређање и исмевање. Дакле, ови ученици нападају речима, не осећајући да се речима може нанети исто толико бола колико и ударцима, можда чак и више. Насилно понашање ученика из ове групе одрасли најчешће називају несташлуцима, живахношћу и слично, умањујући на тај начин озбиљност насилног акта који су ова деца у стању да учине.</p> <p>Какав је однос аутора овог текста према насилном понашању младих?</p> <p>Заокружи слово испред тачног одговора.</p> <ul style="list-style-type: none"> а) Равнодушан је према насиљу младих. б) Занимају га даљи подаци. в) Забринут је. г) Бесан је због насиља младих. 	

<p>9.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у тексту.</p>	<p style="text-align: center;">СЈ.2.1.7.</p>
<p>Излажући податке о насилном понашању младих, аутор текста <i>Насиље у школама</i> помиње и једно мишљење о том проблему с којим се не слаже. Подвуци у датом тексту реченицу у којој је изнето то мишљење.</p>	

10.

напредни ниво

Ученик/ученица:

проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима).

СЈ.3.1.1.

Прочитај пажљиво два текста различитих аутора о насилном понашању младих у школама. Упореди њихове **ставове** о насиљу.

Аутор 1:

Недавно је у 40 школа спроведено истраживање о насиљу међу ученицима. Установљено је да у односу жртва – насилник не учествује свега 58% ученика. Другим речима, само 58% ученика нису ни жртве, ни насилници. Значи, нешто мање од половине ученика, тачније 42%, појављује се у „кругу насиља”, било као жртве било као насилници. У улози жртве насиља сувише је велики број ученика, чак 37%.

Неке жртве су истовремено и насилници. У испитиваној групи има 8% таквих ученика. У тој групи, најчешћи облици насилног понашања јесу вређање и исмевање. Дакле, ови ученици нападају речима.

Аутор 2:

Највећи број ученика изјавио је да су у току свог школовања, за време наставе или после ње, били изложени исмевању, вређању, погрдним надимцима. Наводе, такође, и друге непријатности: неумесно задиркивање, ширење лажи о њима, одвраћање других ученика да се друже с њима.

И наставници и остали запослени у школи потврђују да су вређање и ударање свакодневни облик насилног понашања у школи. Само регистровање проблема не значи да имамо разлога да одахнемо. Напротив, ови облици насиља лако сеприкривају, олако схватају, „лакше” подносе и „лече”, иако могу бити веома тешки и са врло сложеним последицама.

Заокружи слово испред тачне тврдње.

- а) Оба аутора су само изнела податке, без става о проблему који испитују.
- б) Аутор 1 више је забринут од аутора 2.
- в) Аутор 2 више је забринут од аутора 1.
- г) Оба аутора су подједнако забринута због насиља у школама.

11.

напредни ниво

Ученик/ученица:

чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста:
вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе.

CJ.3.1.4.

Погледај пажљиво табелу и одговори на питања у вези са особинама гласова.

Табела 2. — Сугласници и сонанти
(место, начин творбе, битни акустички утисак)

Артикулација место → начин ↓		Уснени		Зубни	Алвеолар.	Предњо- непчани		Задњо- непчани
		двоуснени	усн. - зуб.			тврди	меки	
експлоз.	звучн.	б		д				г
	безвуч.	п		т				к
африкате	звучн.					ц	џ	
	безвуч.			ц		ч	џ	
фрикативни	звучн.			з		ж		
	безвуч.		ф	с		ш		х
назали	звучн.	м			н		њ	
	безвуч.							
латерални	звучн.				л		љ	
	безвуч.							
вибранти	звучн.				р			
	безвуч.							
полувокал	звучн.		в				ј	
	безвуч.							

- а) Које су тврде предњонепчане африкате? _____
- б) Заокружи у табели уснено-зубни безвучни глас.

Следећи задаци испитују више образовних стандарда пошто ученик прочита текст:

У једном дневном листу, у рубрици *Наука и технологија*, објављен је следећи чланак.¹ Пажљиво га прочитај, а затим одговори на постављена питања.

ДЕСЕТА ПЛАНЕТА СУНЧЕВОГ СИСТЕМА?

БЕЗИМЕНА КРУПНИЈА

Од Плутона је 700 километара дебља у струку

У угледном научном часопису „Природа“ управо је објављено да је откривено најдаље небеско тело у Сунчевој породици, веће од Плутона. Док не добије право име, означено је са УБ313. Новооткривено тело први пут је уочено још 31. октобра 2004. године, али се са објавом није журило. Одговор на питање да ли око наше звезде, Сунца, има или нема десет планета зависи од тога чије стручно тумачење прихватите.

За званично признавање и именовање чека се благослов Међународног удружења астронома (IAU), јединог овлашћеног да просуђује и пресуђује у оваквим случајевима. Пречник загонетног небеског тела је за око 700 километара већи од пречника Плутона и процењује се да износи између 2.859 и 3.094 километара. Кружи око Сунца орбитом која је чак 97 пута удаљенија од Земљине орбите и саставни је део Куперовог појаса начињеног од ледених остатака преосталих из времена стварања Сунчевог система.

Из планетарног јата јесте, али је неизвесно да ли је планета или планетоид. Астрономи се жустро споре, подсећајући нас на давне неспоразуме шта се под појмом планета (не) подразумева. Наиме, после 1992. опажено је више од хиљаду небеских тела иза путање којом облеће Плутон.

Иначе, потрага за десетом планетом траје још од 1930. године. У неколико наврата је обзнањено да је виђена, а потом је то оповргнуто. Прошле године је откривена и *Седна*, небеско тело отприлике за четвртину мање од Плутона, што је неке астрономе навело да је прогласе планетом. Ипак, превагнуло је мишљење да ниједно тело мање од девете планете (Плутона) не може да се назове тим именом, тј. да буде признато као планета.

Међутим, још није утврђено да ли је величина небеског тела довољан критеријум да се оно прогласи планетом.

Астроном Мајкл Браун, из Калифорнијског института за технологију (САД), који је открио УБ313, ватрено се залаже да новооткривено тело буде проглашено за планету. Иако је доскора оспоравао тај статус чак и Плутону, сада је брже-боље разгласио: „Десета је пронађена!“

¹ Овај задатак је тестиран у главном истраживању у 2006. години пре недавног научног саопштења да Плутон није планета.

<p>12.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: проналази и издваја основне информације из текста, према датим критеријумима.</p>	СЈ.1.1.5.
<p>Новооткривено небеско тело има:</p> <p>а) пречник већи од Плутоновог за око 2900 км б) пречник мањи од Плутоновог за приближно једну четвртину в) пречник већи од Плутоновог за приближно 700 км г) пречник већи од Плутоновог 97 пута.</p> <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>13.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту.</p>	СЈ.1.1.7.
<p>Куперов појас:</p> <p>а) кружи око Земље б) кружи око Сунца в) кружи око УБ313 г) кружи око Плутона.</p> <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>14.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту.</p>	<p>CJ.1.1.7</p>
<p>Зашто се сматра да Седна није планета већ планетоид?</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	

<p>15.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основно текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао/пронашла одређени део текста.</p>	<p>CJ.1.1.4.</p>
<p>Препиши цитат из овог чланка.</p> <hr/>	

<p>16.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: проналази и издваја основне информације из текста, према датим критеријумима.</p>	<p>CJ.1.1.5.</p>
<p>IAU је скраћеница за:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Међународно удружење астролога б) Калифорнијски институт за технологију в) Међународно удружење астронома г) Међународно удружење сарадника часописа „Природа“. <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>17.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту.</p>	<p>CJ.3.1.3.</p>
<p>Одговори зашто је у наднаслову овог текста употребљен знак питања.</p> <p>Заокружи слово испред тачног одговора.</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Зато што Међународно удружење астронома тек треба да одлучи како ће се УБ313 у ствари звати. б) Зато што је УБ313 део Куперовог појаса насталог у време стварања Сунчевог система. в) Зато што Међународно удружење астронома тек треба да одлучи да ли је УБ313 планета или планетоид. г) Зато што је прошле године откривена и Седна. 	

18.

напредни ниво

Ученик/ученица:

издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту.

СЈ.3.1.3.

Наведи из текста аргумент у прилог ставу да новооткривено тело **УБ313** треба да буде проглашено за планету.

Област: Писано изражавање

<p>1.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању) теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални и неформални).</p>	СЈ.1.2.5.
<p>У суботу је концерт популарне музичке групе. Напиши 3 до 5 реченица којима ћеш:</p> <p>а) убедити наставницу Музичког васпитања да твоје одељење поведе на концерт; б) убедити друга да крене с тобом.</p> <p>а) _____ _____ _____</p> <p>б) _____ _____ _____</p>	

<p>2.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању) теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални и неформални).</p>	СЈ.1.2.5.
<p>Дата реченица припада разговорном, неформалном стилу. Промени је тако да се може употребити и у званичним, формалним ситуацијама.</p> <p>Узео сам од ћалета фото-апарат и фотке су испале супер.</p> <p>_____</p>	

<p>3.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима.</p>	СЈ.1.2.8.
<p>Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.</p> <p>а) Говорио је не искрено са мном цело вече.</p> <p>б) У најбоље урађеном задатку није било не правилности.</p> <p>в) Плодови које смо убрали нису били не корисни.</p> <p>г) Сви су одустали од игре не знајући где сам се сакрио.</p>	

<p>4.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима.</p>	СЈ.1.2.8.
<p>Напиши словима следеће бројеве:</p> <p>48 _____</p> <p>128. _____</p> <p>500 _____</p> <p>XII _____</p>	

<p>5.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: саставља вест, реферат и извештај.</p>	<p style="text-align: center;">СЈ.2.2.2.</p>
<p>Твоју школу је посетио познати спортиста. Напиши у неколико реченица вест о томе за школски лист. Води рачуна о подацима које вест треба да садржи.</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	

<p>6.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: зна правописну норму и примењује је у већини случајева.</p>	<p style="text-align: center;">СЈ.2.2.5.</p>
<p>Препиши исправно следеће реченице водећи рачуна о правописним правилима:</p> <p>1. јован петровић наставник у пензији позван је на премијеру представе мали принц 2. премијера се не одржава у позоришту већ у сали ош жарко зрењанин у новом саду</p> <hr/> <hr/>	

<p>7.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: зна правописну норму и примењује је у већини случајева.</p>	СЈ.2.2.5.
<p>Ако је скраћеница правилно написана, на црту поред ње упиши Т, а ако није правилно написана, упиши Н.</p> <p>мр. (магистар) _____</p> <p>др (доктор) _____</p> <p>проф. (професор) _____</p> <p>инж (инжењер) _____</p>	

<p>8.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: зна правописну норму и примењује је у већини случајева.</p>	СЈ.2.2.5.
<p>У сваку од реченица упиши запету тамо где је то потребно:</p> <p>а) Путујући по земљи Свети Сава сврати у једну кућу да преноћи.</p> <p>б) Када дође време вечере сви укућани окупише се око трпезе.</p>	

9.

У следећем задатку ученик пише есеј/састав. У оквиру задатка могуће је вредновати његово постигнуће на више различитих стандарда. Нпр.

- 9.1.** - СЈ.3.2.2. (напредни ниво): Ученик/ученица саставља аргументативни текст.
- 9.2.** - СЈ.1.2.2. (основни ниво): Ученик/ученица саставља разумљиву, граматички исправну реченицу.
- 9.3.** - СЈ.1.2.5. (основни ниво): Ученик/ученица свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални).
- 9.4.** - СЈ.3.2.5. (напредни ниво): Ученик/ученица зна и доследно примењује правописну норму.

СЈ.3.2.2.
СЈ.1.2.2.
СЈ.1.2.5.
СЈ.3.2.5.

Замисли да имаш прилику да у име своје генерације пренесеш одраслима мишљење **о односу између генерација**.

Писање састава пружа ти могућност да покажеш колико успешно умеш да изражаваш и развијаш идеје у вези са задатом темом. Изабери **једну** од две понуђене теме:

ТЕМА А: *Одрасли нас разумеју*
ТЕМА Б: *Одрасли нас не разумеју*

Упутство:

- Напиши тему коју си одабрао.
- Води рачуна да реченице у твом саставу буду логичне, стилски, граматички и правописно исправне.
- Пажљиво образложи своје мишљење.
- Пиши читко, штампаним или писаним словима, јер ће твој састав читати људи који нису навикли на твој рукопис.
- Имаш двадесетак минута да напишеш састав дужине 10-20 реченица.

Тема: _____

10.

У следећем задатку ученик пише резиме текста. У оквиру задатка могуће је вредновати његово постигнуће на више различитих стандарда. Нпр.:

10.1. - СЈ.3.2.4. (напредни ниво): Ученик/ученица пише резиме дужег и/или сложенијег текста.

10.2. - СЈ.1.2.2. (основни ниво): Ученик/ученица саставља разумљиву, граматички исправну реченицу.

10.3. - СЈ.1.2.5. (основни ниво): Ученик/ученица свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални).

10.4. - СЈ.3.2.5. (напредни ниво): Ученик/ученица зна и доследно примењује правописну норму.

СЈ.3.2.4.

СЈ.1.2.2.

СЈ.1.2.5.

СЈ.3.2.5.

Недавно је у једном дневном листу, у рубрици *Наука и технологија*, објављен следећи чланак. Пажљиво га прочитај, а затим напиши **сажетак**.

Текст: ДЕСЕТА ПЛАНЕТА СУНЧЕВОГ СИСТЕМА?

Упутство:

- Изнеси најважније податке које текст садржи.
- Води рачуна да реченице у твом саставу буду логичне, стилски, граматички и правописно исправне.
- Пиши читко, штампаним или писаним словима, јер ће твој састав читати људи који нису навикли на твој рукопис.
- Имаш петнаестак минута да напишеш сажетак у неколико реченица.

Сажетак:

Напомена: Текст се налази у поглављу о *Вештини читања и разумевања прочитаног*

11.напредни ниво

Ученик/ученица :
зна и доследно примењује правописну норму.

СЈ.3.2.5.

У следећим реченицама упиши запету тамо где је потребно.

- а) Једном речју с мојом сестром никада не може бити досадно.
- б) Неки домаћин добар човек лепо га прими.

12.

У следећем задатку ученик пише есеј/састав. У оквиру задатка могуће је вредновати његово постигнуће на више различитих стандарда. Нпр.:

- 12.1.** - С.Ј.2.2.1. (средњи ниво): Ученик/ученица саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан.
- 12.2.** - С.Ј.1.2.2. (основни ниво): Ученик/ученица саставља разумљиву, граматички исправну реченицу.
- 12.3.** - С.Ј.1.2.5. (основни ниво): Ученик/ученица свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални).
- 12.4.** - С.Ј.3.2.5. (напредни ниво): Ученик/ученица зна и доследно примењује правописну норму.

Упутство:

Напиши састав са темом:

Био је то неспоразум

Испричај неки озбиљан или смешан догађај у коме се саговорници нису разумели било да си у њему учествовала/учествовао или не.

Твој ће рад бити вреднован на основу тога:

- колико твој састав одговара теми;
- колико водиш рачуна о композицији састава (уводни, средишњи и завршни део текста);
- колико водиш рачуна о склопу реченице и њеном смислу.

Био је то неспоразум

Област: Граматика, лексика, народни и књижевни језик

<p>1.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама.</p>	С.Ј.1.3.1.
<p>У звучне гласове спадају:</p> <p>а) сви сугласници б) самогласници и сонанти в) сви сугласници и самогласници</p> <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>2.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези са облицима речи.</p>	СЈ.1.3.4.												
<p>Разврстај речи по врстама, као што је започето.</p> <p>летњи, <u>играчка</u>, наш, срећа, летовати, играти, срећан, тај</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left; border-bottom: 1px solid black;"><u>именице</u></th> <th style="text-align: left; border-bottom: 1px solid black;"><u>придеви</u></th> <th style="text-align: left; border-bottom: 1px solid black;"><u>заменице</u></th> <th style="text-align: left; border-bottom: 1px solid black;"><u>глаголи</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="border-bottom: 1px solid black;"><u>играчка</u></td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">_____</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">_____</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">_____</td> </tr> <tr> <td style="border-bottom: 1px solid black;">_____</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">_____</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">_____</td> <td style="border-bottom: 1px solid black;">_____</td> </tr> </tbody> </table>		<u>именице</u>	<u>придеви</u>	<u>заменице</u>	<u>глаголи</u>	<u>играчка</u>	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
<u>именице</u>	<u>придеви</u>	<u>заменице</u>	<u>глаголи</u>										
<u>играчка</u>	_____	_____	_____										
_____	_____	_____	_____										

<p>3.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комункативну реченицу).</p>	СЈ.1.3.6.
<p>Напиши колико има предикатских реченица у следећој комуникативној реченици: У арену су упали клонови и окретали се на рукама као живи точкови.</p> <p>_____</p>	

<p>4.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима.</p>	СЈ.1.3.8.										
<p>Пажљиво прочитај следећу реченицу и одреди службу речи у њој.</p> <p style="text-align: center;"><i>Ивана, моја комшиница, прави недељом воћне колаче.</i></p> <p>Задатак реши тако што ћеш повезати речи из леве колоне са речима из десне, као што је започето:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">1. Ивана</td> <td style="width: 50%;">а) објекат</td> </tr> <tr> <td>2. моја комшиница</td> <td>б) субјекат</td> </tr> <tr> <td>3. прави</td> <td>в) апозиција</td> </tr> <tr> <td>4. недељом</td> <td>г) предикат</td> </tr> <tr> <td>5. воћне колаче</td> <td>д) прилошка одредба</td> </tr> </table>		1. Ивана	а) објекат	2. моја комшиница	б) субјекат	3. прави	в) апозиција	4. недељом	г) предикат	5. воћне колаче	д) прилошка одредба
1. Ивана	а) објекат										
2. моја комшиница	б) субјекат										
3. прави	в) апозиција										
4. недељом	г) предикат										
5. воћне колаче	д) прилошка одредба										

<p>5.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију, метафору* као лексички механизам.</p>	СЈ.1.3.12.										
<p>Повежи речи из леве колоне са речима из десне колоне тако да добијеш парове синонима.</p> <p>У левој колони једна је реч сувишна.</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">1. хуман</td> <td style="width: 50%;">а) частан</td> </tr> <tr> <td>2. честит</td> <td>б) човечан</td> </tr> <tr> <td>3. опрезан</td> <td>в) досетљив</td> </tr> <tr> <td>4. стидљив</td> <td>г) предострожан</td> </tr> <tr> <td>5. довитљив</td> <td></td> </tr> </table>		1. хуман	а) частан	2. честит	б) човечан	3. опрезан	в) досетљив	4. стидљив	г) предострожан	5. довитљив	
1. хуман	а) частан										
2. честит	б) човечан										
3. опрезан	в) досетљив										
4. стидљив	г) предострожан										
5. довитљив											

<p>6.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, у школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)</p>	СЈ.1.3.14.								
<p>Повежи израз из леве колоне са одговарајућим значењем из десне колоне, као што је започето:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">1. разбити лед</td> <td style="width: 50%;">а) вредно се посветити послу</td> </tr> <tr> <td>2. ухватити маглу</td> <td>б) прећи границу допуштеног</td> </tr> <tr> <td>3. превршити меру</td> <td>в) савладати прве тешкоће</td> </tr> <tr> <td>4. загрејати столицу</td> <td>г) побећи, нестати</td> </tr> </table>		1. разбити лед	а) вредно се посветити послу	2. ухватити маглу	б) прећи границу допуштеног	3. превршити меру	в) савладати прве тешкоће	4. загрејати столицу	г) побећи, нестати
1. разбити лед	а) вредно се посветити послу								
2. ухватити маглу	б) прећи границу допуштеног								
3. превршити меру	в) савладати прве тешкоће								
4. загрејати столицу	г) побећи, нестати								

<p>7.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетка до данас).</p>	СЈ.1.3.17.
<p>Напиши назив књижевног језика којим је написано <i>Мирослављево јеванђеље</i>.</p> <p>_____</p>	

<p>8.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање).</p>	СЈ. 2.3.4.
<p>Који начин грађења речи запажаш у следећим примерима?</p> <p>ПЕЦАЊЕ СЕЛИДБА ШЕТЊА</p> <p>Одговор: _____</p>	

<p>9.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје гласовне промене.</p>	<p>CJ.2.3.2.</p>
<p>Повежи наведене речи у левој колони са одговарајућом гласовном променом у десној колони. Сувишна је једна реч у левој колони.</p> <p>1. свадба</p> <p>2. возња а) палатализација</p> <p>3. кружић б) прелазак Л у О</p> <p>4. сеоба в) једначење сугласника по звучности</p> <p>5. руски г) једначење сугласника по месту творбе</p>	

<p>10.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи.</p>	<p>CJ.2.3.3.</p>
<p>У сваком наведеном низу глаголских облика прецртај онај који том низу не припада.</p> <p>а) чујући, кујући, видећи, помоћи</p> <p>б) рекосмо, дођосмо, говорасмо, прођосмо</p> <p>в) пливамо, кажимо, чувајмо, вежимо</p>	

<p>11.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица).</p>	<p>CJ.2.3.5.</p>
<p>Заокружи слово испред врсте зависне реченице којој припада подвучена реченица:</p> <p>Застао сам <u>да потражим слободно место</u>.</p> <p>а) изрична реченица б) намерна реченица в) односна реченица г) последична реченица</p>	

<p>12.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: познаје подврсте речи; користи терминологију у вези с врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама.</p>	<p>CJ.3.3.4.</p>
<p>Напиши називе подвучених глаголских облика у следећој реченици:</p> <p><u>Вративши се</u> кући, <u>извалио се</u> обучен преко постеље и истог трена потонуо је у сан.</p> <p>а) вративши се _____ б) извалио се _____</p>	

13.

напредни ниво

Ученик/ученица:

познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима).

СЈ.3.3.6.

Заокружи слово испред реченице у којој је употребљен **глаголски прилог садашњи** са узрочним значењем.

- а) Тако идући низ воду, дечаци наиђу на своју воденицу.
- б) Милан и Стојан се врате кући, чудећи се шта ће то бити.
- в) Патуљак није испрва хтео да иде у крађу, плашећи се казне.
- г) Слушајући радио, посматрала је птице у свом дворишту.

Област: *Књижевност*

<p>1.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од петог до осмог разреда) са именима аутора тих дела.</p>	<p>CJ.1.4.1.</p>										
<p>Повежи линијама наслове песама са њиховим ауторима. Један наслов је сувишан.</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;"><i>Светли гробови</i></td> <td style="width: 50%;">Милан Ракић</td> </tr> <tr> <td><i>Наслеђе</i></td> <td>Васко Попа</td> </tr> <tr> <td><i>Отаџбина</i></td> <td>Ј. Ј. Змај</td> </tr> <tr> <td><i>Небо</i></td> <td>Ђура Јакшић</td> </tr> <tr> <td><i>Очију твојих да није</i></td> <td></td> </tr> </table>		<i>Светли гробови</i>	Милан Ракић	<i>Наслеђе</i>	Васко Попа	<i>Отаџбина</i>	Ј. Ј. Змај	<i>Небо</i>	Ђура Јакшић	<i>Очију твојих да није</i>	
<i>Светли гробови</i>	Милан Ракић										
<i>Наслеђе</i>	Васко Попа										
<i>Отаџбина</i>	Ј. Ј. Змај										
<i>Небо</i>	Ђура Јакшић										
<i>Очију твојих да није</i>											

<p>2.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монологу/унутрашњи монологу, дијалог.</p>	<p>CJ.2.4.7.</p>
<p>На линији испод сваког одломка напиши назив одговарајућег облика казивања (монолог, дијалог, нарација, дескрипција).</p> <p>- Идеш ли роде? - Идем, идем! - Је ли ти студено? - Да! Облик казивања је _____.</p> <p>Јеротије (сам): ...Ја, плава риба, ал' треба је упецати. Треба вешто натаћи мамац, спустити удицу у воду, па мирно...ћутиш, не дишеш...а тек пловак заигра, а ти - хоп!... Искочи удица, а кад погледаш: на удици - класа! Облик казивања је _____.</p> <p>Кроз прозор „гостинске собе“ видела се стара крушка која се дизала свега неколико метара од куће, а иза ње се ширила башта са цвећем, на коју се настављао пространи воћњак, сличан неком малом гају. Облик казивања је _____.</p> <p>После неког времена појави се неки млади сликар. Изложи слике и очекиваше суд јавног мњења. Слике нису биле рђаве. Ја сам их као странац једини и гледао, а од домаћих не хте нико отићи. Облик казивања је _____.</p>	

<p>3.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања.</p>	СЈ.2.4.1.								
<p>Повежи следећа дела са историјским догађајима на које се та дела односе. Има више књижевних дела од наведених историјских догађаја.</p> <p><i>Мемоари Проте Матеје Ненадовића, Горски вијенац, Цар Лазар и царица Милица, Деобе, Почетак буне против дахија, Дневник Ане Франк, Смрт мајке Југовића</i></p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left; width: 40%;">Историјски догађаји:</th> <th style="text-align: left;">Дела:</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Косовски бој</td> <td>_____</td> </tr> <tr> <td>Први српски устанак</td> <td>_____</td> </tr> <tr> <td>Други светски рат</td> <td>_____</td> </tr> </tbody> </table>		Историјски догађаји:	Дела:	Косовски бој	_____	Први српски устанак	_____	Други светски рат	_____
Историјски догађаји:	Дела:								
Косовски бој	_____								
Први српски устанак	_____								
Други светски рат	_____								

<p>4.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја).</p>	СЈ.1.4.6.
<p>У следећим стиховима подвуци два епитета:</p> <p>... А сјајне капи са безброј рубина расипаху се, док полако тоне јесење сунце...</p>	

<p>5.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту.</p>	<p>ЈС.3.4.4.</p>
<p>Напиши назив подвучене стилске фигуре у наведеним стиховима:</p> <p style="padding-left: 40px;">Љубичасте горе, гранитне, до свода, Зрцале се у дну; мирно и без пене, Површина шушти и целива стене; Свод се светли топал, стаклен, изнад вода.</p> <p>Назив подвучене стилске фигуре је _____ .</p>	

<p>6.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту.</p>	<p>СЈ.3.4.4.</p>
<p>Прочитај стихове из песме <i>Женидба Милића барјактара</i>.</p> <p>Напиши назив стилске фигуре која је остварена питањима и одговорима.</p> <p style="padding-left: 40px;">Ој, пунице, ђевојачка мајко, или си је од злата салила? Или си је од сребра сковала? Или ти је бог од срца дао? Заплака се ђевојачка мајка, а кроз сузе тужно говорила:</p> <p style="padding-left: 40px;">„Мио зете, Милић барјактаре, нити сам је од злата салила, нити сам је од сребра сковала, нити сам је од сунца отела, веће ми је бог од срца дао.“</p> <p>Назив стилске фигуре је _____ .</p>	

Следећи задаци (7. и 8.) имају исти полазни текст.

Пажљиво прочитај стихове из песме *Вече* Војислава Илића па одговори на питања.

Румене пруге већ шарају далеки запад,
Клонуо почива свет. Са мирних далеких поља
Уморни ратар с песмом журно се ноћишту спрема,
И само час по час зајечи шарена доља...

Све грли мир и сан. Покашто заурла само
Суседов стари пас, ил' позно дошавши с рада,
Испреже ратар плуг и стоку уморну поји,
И ђерам шкрипи све и вода жуборећ' пада.

7.

ОСНОВНИ НИВО

Ученик/ученица:
препознаје постојање стилских фигура у
књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономато-
пеја).

CJ.1.4.6.

Из претходно наведених стихова из песме *Вече* препиши пример за **ономатопеју**.

8.

НАПРЕДНИ НИВО

Ученик/ученица:
одређује и именује врсту стиха и строфе.

CJ.3.4.5.

Напиши назив врсте строфе у песми *Вече*.

Следећи задаци (9. и 10.) имају исти полазни текст

Прочитај Дучићеву песму *Подне*, а затим одговори на питања.

Над острвом пуним чемпреса и бора,
Младо, крупно сунце пржи, пуно плама;
И трепти над шумом и над обалама
Слан и модар мирис пролетњега мора.

Љубичасте горе, гранитне, до свода,
Зрцале су у дну; мирно и без пене,
Површина шушти и целива стене;
Свод се светли топал, стаклен, изнад вода.

Прах сунчани трепти над испраним песком,
И сребрни галеб понекад се види,
Светлуца над водом. И миришу хриди
Мирисом од риба и модријем вреском.

Све је тако тихо. И у мојој души
Продужено видим ово мирно море:
Шуме олеандра, љубичасте горе,
И блед обзор што се протеже и пуши.

Немо стоје у њој сребрнасте, родне
Обале и врти; и светли и пали
Младо, крупно сунце; и не шуште вали –
Галеб још светлуца. Мир. Свуда је подне.

9.

напредни ниво

Ученик/ученица:
одређује и именује врсту стиха и строфе.

СЈ.3.4.5.

Која је врста строфе употребљена у песми *Подне*?

Одговор: _____

10.

напредни ниво

Ученик/ученица:

изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже.

СЈ.3.4.7.

Прочитај приказ Дучићеве песме *Подне*. Својим речима образложи зашто овај приказ **није у потпуности** прихватљив. Наведи бар два разлога.

Наведена песма је дескриптивна. У њој песник описује један летњи дан на морској обали. У његовом опису морског пејзажа посебно су истакнуте слике које сугеришу велику врућину која влада на морској обали - „и светли и пали/младо, крупно сунце“, „сунчани прах трепти над испраним песком“. У том узаврелом пејзажу, песник се осећа непријатно, ошамутила га је висока температура. И природа је замрла, спржена је и спаљена. Природом је завладала злокобна тишина, а песника окружују непријатни мириси риба и вреска. Сликама устрепталог, врелог ваздуха и природе натопљене сунцем песник сугерише осећања узнемирености и неспокојства. Песник је уплашен и забринут пред сликом сурове и моћне природе.

Решења задатака

Област: Вештина читања и разумевање прочитаног

1. СЈ. 1.1.7. г) усамљеност, очајање, радост
2. СЈ.1.1.4. а) 159–527 б) 171
3. СЈ.1.1.8. 1. Фазони и форе 2. Заљубљени Снешко 3. Звездан
4. СЈ.1.1.2. г) обавештава
5. СЈ.1.1.7. 2, 3, 1
6. СЈ.2.1.4. б) број стране на којој се говори о том појму
7. СЈ.2.1.5. в) каквог човека називамо медведом
8. СЈ.2.1.7. в) Забринут је.
9. СЈ.2.1.7. Насилно понашање ученика из ове групе одрасли најчешће називају несташлуцима, живахношћу и слично, умањујући на тај начин озбиљност насилног акта који су ова деца у стању да учине.
10. СЈ.3.1.1. в) Аутор 2 више је забринут од аутора 1.
11. СЈ.3.1.4. а) ц, ч б) ф
12. СЈ.1.1.5. в) пречник већи од Плутовог за приближно 700 км
13. СЈ.1.1.7. б) кружи око Сунца
14. СЈ.1.1.7. Седна је за четвртину мања од Плутона, а ниједно тело мање од ове планете не може бити проглашено за планету.
15. СЈ.1.1.4. „Десета је пронађена!“
16. СЈ.1.1.5. в) Међународно удружење астронома
17. СЈ.3.1.3. в) Зато што Међународно удружење астронома тек треба да одлучи да ли је УБ313 планета или планетоид.
18. СЈ.3.1.3. УБ313 је небеско тело веће од Плутона, а Плутон већ има статус планете, па такав статус треба да има и УБ313.

Област: Писано изражавање

1. СЈ.1.2.5. Вреднују се језички варијетети: а) формални; б) неформални
2. СЈ.1.2.5. Узео сам од оца фото-апарат и слике су испале одлично.
3. СЈ.1.2.8. г) Сви су одустали од игре не знајући где сам се сакрио.
4. СЈ.1.2.8. четрдесет (и) осам, сто двадесет (и) осми, петсто (пет стотина), дванаести
5. СЈ.2.2.2. Вест садржи информације на питања: ко, шта, где, када, како (зашто)
6. СЈ.2.2.5. 1. Јован Петровић, наставник у пензији, позван је на премијеру представе „Мали принц“.
2. Премијера се не одржава у позоришту, већ у сали ОШ „Жарко Зрењанин“ (,) у Новом Саду.
7. СЈ.2.2.5. Н Т Т Н
8. СЈ.2.2.5. Путујући по земљи, Свети Сава сврати у једну кућу да преноћи.
Кад дође време вечере, сви укућани окупише се око трпезе.
- 9.1. СЈ.3.2.2.; 9.2. СЈ.1.2.2.; 9.3. СЈ.1.2.5.; 9.4. СЈ.3.2.5.
Вреднују се четири захтева (задатка) према наведеним стандардима.
Вредновање 1/0
1 – ученик је испунио захтев, 0 – ученик није испунио захтев.
- 10.1. СЈ.3.2.4.; 10.2. СЈ.1.2.2.; 10.3. СЈ.1.2.5.; 10.4. СЈ.3.2.5.
Вреднују се четири захтева (задатка) према наведеним стандардима.
Вредновање 1/0
1 – ученик је испунио захтев, 0 – ученик није испунио захтев
11. СЈ.3.2.5. Једном речју, с мојом сестром никада не може бити досадно.

Неки домаћин, добар човек, лепо га прими.

12.1. СЈ.2.2.1.; 12.2. СЈ.1.2.2.; 12.3. СЈ.1.2.5.; 12.4. СЈ.3.2.5.

Вреднују се четири захтева (задатка) према наведеним стандардима.

Вредновање 1/0

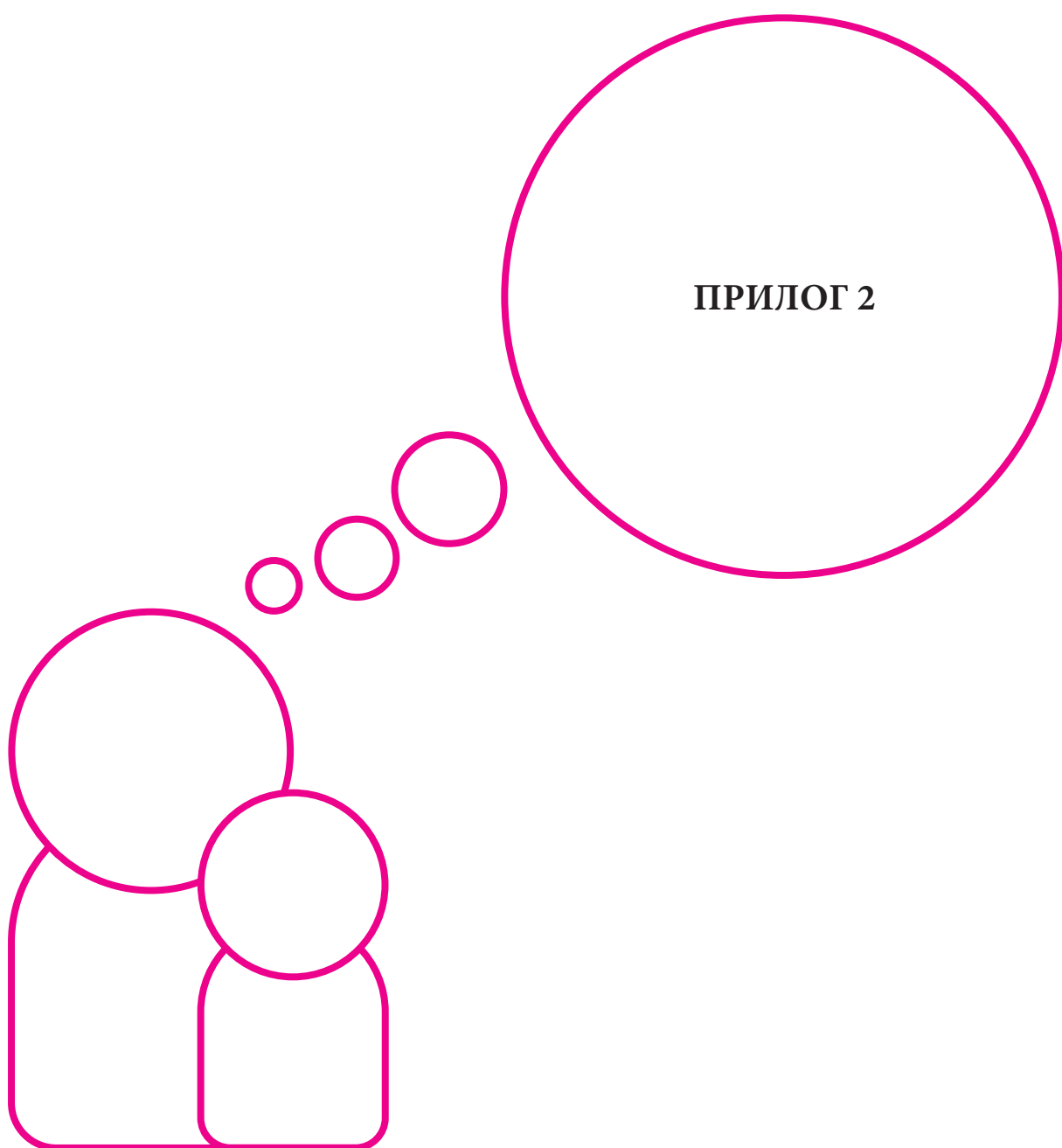
1 – ученик је испунио захтев, 0 – ученик није испунио захтев

Област: Граматика, лексика, народни и књижевни језик

1. СЈ.1.3.1. б) самогласници и сонанти
2. СЈ.1.3.4. *играчка летњи наш летовати*
срећа срећан тај играти
3. СЈ.1.3.6. две
4. СЈ.1.3.8. 1 б), 2 в), 3 г), 4 д), 5 а)
5. СЈ.1.3.12. 1 б), 2 а), 3 г), 5 в)
6. СЈ.1.3.14 1 в), 2 г), 3 б), 4 а)
7. СЈ.1.3.17. српскословенски језик
8. СЈ.2.3.4. извођење
9. СЈ.2.3.2. 1 в), 2 г), 3 а), 4 б)
10. СЈ.2.3.3. помоћи, говорасмо, пливамо
11. СЈ.2.3.5. б) намерна реченица
12. СЈ.3.3.4. а) глаголски прилог прошли б) перфекат
13. СЈ.3.3.6. в) Патуљак није испрва хтео да иде у крађу, плашећи се казне.

Област: Књижевност

1. СЈ.1.4.1 *Светли гробови, Ј. Ј. Змај; Наслеђе, Милан Ракић; Отаџбина, Ђура Јакишић; Очију твојих да није, Васко Попа*
2. СЈ.2.4.7. дијалог, унутрашњи монолог, описивање, приповедање
3. СЈ.2.4.1. Косовски бој: *Цар Лазар и царица Милица, Смрт мајке Југовића*
Први српски устанак: *Мемоари Проте Матеје Ненадовића, Почетак буне против дахија*
Други светски рат: *Деобе, Дневник Ане Франк*
4. СЈ.1.4.6. сјајне, јесење
5. СЈ.3.4.4. персонификација
6. СЈ.3.4.4. словенска антитеза
7. СЈ.1.4.6. заурла/шкрипи/жуборећ (Вече, В. Илић)
8. СЈ.3.4.5. катрен (Вече, В. Илић)
9. СЈ. 3.4.5. катрен (Подне, Ј. Дучић)
10. СЈ.3.4.7. Ученик показује да је разумео песму. Изражава свој став о песми тако што аргументује несклад између приказа песме и своје интерпретације песме.
(Подне, Ј. Дучић)

ПРИЛОГ 2

ПРИЛОГ 2: Одломак из приповетке *Циркус* Иве Андрића и примери задатака

Следећи задаци испитују више образовних стандарда из различитих области.

Пажљиво прочитај текст па одговори на питања. Ако ти затреба, врати се и поново причитај поједине делове текста.

Дан, још проткан маглom, прилично је одмакао а нико није наишао испод отворених прозора ни дозвоао ме, нити је зазвонило звонце на капији мога дворишта. Обрадовао сам се том затишју као заслуженом одмору и неочекиваном покло-ну. Одмах после доручка изашао сам и испео се степеницама које воде у стрму башту изнад куће, да прошетам и удахнем ваздуха. Ту сам осетио да ме стално прати неко далеко и нејасно сећање: много таме и много јарке светлости; трубе, бубњевци, задивљени поклици, коњски топот, мирис смрчеве струготине, дах, шаренило и звуци циркуса, и тешка тишина прохладне паланачке ноћи; безразложни велики занос и исто таква и толика потиштеност.

Све је то у вези са сном који сам уснио минуле ноћи, и одмах га заборавио. Али упоредо са даном који је јачао доле над градом и овде око мене, расло је, згушњавало се и добивало све нове и све јасније црте и то моје сећање на догађај из детињства, изазвано ноћашњим сном.

На самом почетку те школске године, кад сам ступио у трећи разред основне школе, стигла је у наш град узбудљива новина.

На пространој површини Великог пијаца почели су једног дана да слажу неке греде и летве и да гомилају сандуке. Идући из школе, ми смо се заустављали и посматрали запослене људе, странце и домаће, како предано, очигледно с неким планом, послују око тих ствари, и како у том раду свака од њих добија своје место, свој нови изглед и тиме објашњење и оправдање. Све заједно: подиже се циркус.

Још пре него што је довршена велика шатра од сивог платна, у нашој кући почео је разговор о том да ли треба ићи на прву представу тога циркуса, и да ли треба повести и мене. Нисам разумео све што су моји родитељи говорили, али ми се чинило да је немогућно да неће искористити срећу која им се пружа. Мање је било изгледа да ће повести и мене. Такво решење учинило ми се и сувише лепо и повољно, па према томе невероватно и недостижно. И унапред сам осећао укусу уздржаним сузама и чамотињу вечери у којој ћу остати са баба-Смиљаном да „чувам кућу“. Унапред сам знао да ћу и овог пута савладати огорчење, да нећу заплакати ни показати колико ми је тешко, и да ће ми због тога бити теже. А ипак су ме повели. Сузе су нестале негде у мени, огорчење сам заборавио. Уосталом, оно се свеколико претворило у радост. Чаролија је већ почела.

Све је било измењено. Једнолични живот који сам толико мрзео сав је преплављен узбуђењем, а узбуђење – то је за мене прави облик живота, једини достојан да се назове тим именом.

Раније се вечерало, свечано обукло. Из куће смо изишли са првим мраком, кад се иначе редовно прегледају прозори и закључавају и кућна и авлијска врата. Спуста се ноћ, а мени је изгледало као да свиће. Из далека се видело да је Велики пијац осветљен, а у тој светлости кретали су се или стајали људски ликови као црне силуете. Изнад уласка у шатру подрхтавало је широко, обасјано платно на ком је писало црвеним словима: „Циркус Велер“. Немирна срца и притајена даха ушао сам са својима у циркус, који је био јарко осветљен. Неколико редова седишта од необлањаних смрчевих дасака сачињавали су правилан круг око циркуске арене попуте дебелим слојем меке и жућкасте струготине.

Чудо је већ освајало моја чула. Игра је почињала да се развија. Осећао сам како ми се лице жари и очи пламте, а у џеповима сам грчевито стискао хладне прсте. Кроз врелу маглу указивала су ми се међу гледаоцима позната лица наших грађана, а ја сам се у чуду питао откуд они ту, и одмах их губио из вида и заборављао као последње остатке живота које смо оставили иза себе и који сад све више бледе и нестаје.

У арену су, уз смех и радосно дечије кликтање упала два клоуна. Трчали су, претурали се, прескакали један другог; споразумевали су се само мимиком и довијали се како да један другог надмудри и што боље насамари. Ова два смешна човека у шареним оделима, са набељеним лицима из којих су сјале људске и људски умне и тужне очи, засенила су све што је дотле за мене значило свет. А то је био тек увод у праву велику игру.

Грунула је музика од лимених инструмената и бубњева. Преда мном се као светло, шарено и немирно платно развијао неки живот какав нисам могао слутити да постоји а који сам, у себи, несвесно, одавно очекивао. Јављало се, изгледа, управо оно што ми је у честим часовима дечачке потиштености толико недостајало. „То је, то је то!“ – говорио сам сам себи и уживао као засебну, издвојену сласт. Сваки тренутак времена које је брзо пролазило и сваку појединост призора који су се преда мном одигравали.

(...)

Изгледало ми је да чуду и лепоти нема краја, да ти људи све могу, и остварују све што замисле. Знају шта хоће, а што хоће то могу. Нису им потребне речи ни објашњења. Говоре покретима. Не оклевају, не греше, не досађују се као ми. Не лажу, јер им то није потребно, и не допуштају ником и ничем у себи ни око себе да слаже или изневери. У поуздању и извесности се крећу и живе. Не знају за неспоразуме и недоумице. Прескачу, лебде или лете изнад свега тога. Окренули су леђа ономе што се тамо напољу зове живот, али само због савршенијег и лепшег живота. Срећни су.

Таквој срећи, чинило ми се, идемо у сусрет и ми. Живот којим смо до сада живели наткриљен је, и потпуно и заувек потиснут. Све су препреке оборене. Игра ће одсад бити смисао и садржина живота, а смелост и лепота његови редовни закони. Сви ћемо живети и кретати се тако и изводити сличне и још веће подвиге.

Одломак из приповетке *Циркус* Иве Андрића

<p>1.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: проналази и издваја основне информације према датим критеријумима.</p>	СЈ 1.1.5.
<p>Заокружи бројеве испред следећих исказа који одговарају тексту који си прочитао/прочитала.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дечак одлази сам у циркус. 2. Дечак је живео са мајком, оцем и баком. 3. Дечаку се није свидела идеја да иде у циркус. 4. Дечак није знао како се зове циркус и одакле долази. 5. Дечак је одушевљен представом у циркусу. 	

<p>2.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује информације и идеје у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту.</p>	СЈ.1.1.7.
<p>Зашто је дечак узбуђен доласком циркуса?</p> <p>Заокружи слово испред тачног одговора.</p> <ol style="list-style-type: none"> а) Знао је да ће доласком циркуса његов град да оживи. б) Зато што је волео да сваке године одлази у циркус. в) Циркус је доносио новину у његов свакодневни живот. г) Тамо се сусреће и дружи са својим вршњацима. 	

<p>3.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...</p>	<p>CJ.1.4.7.</p>
<p>Ко је главни лик?</p> <p>Заокружи слово испред тачног одговора.</p> <p>a) дечак који иде у трећи разред</p> <p>b) учесник циркуске представе</p> <p>v) отац дечака трећег разреда</p>	

<p>4.</p> <p style="text-align: center;"><u>ОСНОВНИ НИВО</u></p> <p>Ученик/ученица: разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста.</p>	<p>C J 1.1.4</p>
<p>Знак „(...)“ у наведеном тексту означава:</p> <p>a) да је направљена штампарска грешка</p> <p>b) да приповедач жели неке мисли да сачува за себе</p> <p>v) да читалац треба да допуни текст својим коментаром</p> <p>г) да су изостављени одређени делови текста</p> <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>5.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује наслов дела из обавезне лектуре и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација.</p>	СЈ 2.4.2.
<p>Одреди којем књижевном роду припада следећи цитат из текста:</p> <p>„На пространој површини Великог пијаца почели су једног дана да слажу неке греде и летве и да гомилају сандуке. Идући из школе, ми смо се заустављали и посматрали запослене људе, странце и домаће, како предано, очигледно с неким планом, послују око тих ствари, и како у том раду свака од њих добија своје место, свој нови изглед и тиме објашњење и оправдање. Све заједно: подиже се циркус.“</p> <p>Заокружи слово испред тачног одговора:</p> <p>Одломак припада:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) лирском роду б) епском роду в) драмском роду 	

<p>6.</p> <p style="text-align: center;"><u>средњи ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: Одређује мотиве, идеје, композицију, форму; карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност.</p>	СЈ 2.4.6.
<p>Направи план приче на основу теза које су ти понуђене тако што ћеш уписати бројеве на линијама пратећи редослед догађаја:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. представа у циркусу 2. разговор о одласку у циркус 3. сећање на долазак циркуса 4. одлазак у циркус <p style="text-align: center;">____, _____, _____, _____</p>	

7.

средњи ниво

Ученик/ученица:

разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог.

СЈ.2.4.7.

Испод сваког цитата из текста напиши број оног **облика казивања** који је у цитату заступљен.

1. приповедање

2. описивање

„Из далека се видело да је Велики пијац осветљен ... Изнад уласка у шатру подрхтавало је широко, обасјано платно на ком је писало црвеним словима: „Циркус Велер“.“

„У арену су, уз смех и радосно дечије кликтање упала два кловна. Трчали су, претурали се, прескакали један другог; споразумевали су се само мимиком и довијали се како да један другог надмудри и што боље насамари.“

„На пространој површини Великог пијаца почели су једног дана да слажу неке греде и летве и да гомилају сандуке. Идући из школе, ми смо се заустављали и посматрали запослене људе, странце и домаће, како предано, очигледно с неким планом, послују око тих ствари, и како у том раду свака од њих добија своје место, свој нови изглед и тиме објашњење и оправдање. Све заједно: подиже се циркус.“

„Неколико редова седишта од необлађаних смрчевих дасака сачињавали су правилан круг око циркуске арене посуте дебелим слојем меке и жућкасте струготине.“

<p>8.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту.</p>	СЈ.3.4.4.
<p>Пажљиво прочитај следећи цитат. Размисли о улози подвученог дела текста у оквиру целине текста.</p> <p>„Раније се вечерало, свечано обукло. Из куће смо изишли са првим мраком, кад се иначе редовно прегледају прозори и закључавају и кућна и авлијска врата. <u>Спуштала се ноћ, а мени је изгледало као да свиће.</u>“</p> <p>Подвучени део текста има улогу да:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) опише расположење у граду и међу људима б) нагласи дечаково узбуђење због предстојећег догађаја в) истакне да је циркуска светлост толико јака да изгледа као да је дан г) опише доба дана уочи одласка у циркус <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>9.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже.</p>	СЈ.3.4.7.
<p>Да ли је долазак циркуса у град променио дечаков поглед на живот?</p> <p style="text-align: center;">ДА НЕ</p> <p>Образложи свој одговор у неколико реченица позивајући се на текст.</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	

<p>10.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: повезује књижевноуметничке текстове са другим текстовима који се обрађују у настави.*</p>	<p>СЈ.3.4.8.</p>
<p>Поред приповетке <i>Циркус</i>, већ си прочитала/прочитао и приповетке: <i>Кула, У завади са светом, Деца, Панорама, Излет и Прозор</i> Иве Андрића.</p> <p>Која је од наведених прича, према твом мишљењу, тематски најближа одломку из приповетке <i>Циркус</i>?</p> <p>Одговор образложи у неколико реченица позивајући се на текстове. Истакни њихову заједничку тему и мотив/мотиве који су заступљени у обе приповетке.</p> <hr/> <hr/> <hr/>	

<p>11.</p> <p style="text-align: center;"><u>основни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: 11.1. уме да преприча текст; 11.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу.</p>	<p>СЈ.1.2.4. СЈ.1.2.2.</p>
<p>Твој је задатак да:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ препричаш одломак из приповетке <i>Циркус</i>; ○ водиш рачуна да пишеш разумљиво и поштујеш граматичка правила; ○ пишеш читко да свако може да прочита шта си написала/написао. <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	

12.

средњи ниво

Ученик/ученица:

познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање).

СЈ.2.3.4.

Поред речи у левој колони упиши на линију **слово** које стоји испред начина грађења те речи.

1. прошетати се _____	а) извођење
2. затишје _____	б) слагање
3. прохладан _____	в) комбинована творба
4. људски _____	г) творба претварањем
5. отворен _____	
6. гледалац _____	

13.

средњи ниво

Ученик/ученица:

познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи.

СЈ.2.3.3.

Прочитај следећу реченицу и упиши у табелу **падеж** подвучених именица. Једно поље је већ попуњено.

Али упоредо са даном који је јачао доле над градом и овде око мене, расло је и то моје сећање на догађај из детињства.

Именица у реченици	Падеж
<u>даном</u>	
<u>сећање</u>	НОМИНАТИВ
<u>детињства</u>	

<p>14.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица).</p>	<p>СЈ.3.3.5.</p>
<p>Одреди врсту подвучене синтагме у следећој реченици:</p> <p>Одмах после доручка изашао сам и испео се степеницама које воде у <u>стрму башту</u> <u>изнад куће</u>.</p> <p>Подвучена синтагма у реченици по врсти је:</p> <p>а) придевска б) прилошка в) именичка г) глаголска</p> <p style="text-align: center;">Заокружи слово испред тачног одговора.</p>	

<p>15.</p> <p style="text-align: center;"><u>напредни ниво</u></p> <p>Ученик/ученица: познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима).</p>	<p>СЈ.3.3.6.</p>
<p>Уз подвучене облике генитива у наведеним синтагмама упиши број одговарајућег значења. Значења генитива су понуђена у десној колони.</p> <p>а) много <u>јарке светлости</u> _____ 1. присвојно б) после <u>доручка</u> _____ 2. градивно в) тишина <u>прохладне паланачке ноћи</u> _____ 3. месно г) велика шатра <u>од сивог платна</u> _____ 4. деоно 5. временско</p>	

Решења задатака

1. СЈ 1.1.5. 2. Дечак је живео са мајком, оцем и баком.
5. Дечак је одушевљен представом у циркусу.
2. СЈ.1.1.7. в) Циркус је доносио новину у његов свакодневни живот.
3. СЈ.1.4.7. а) дечак који иде у трећи разред
4. СЈ 1.1.4 г) да су изостављени одређени делови текста
5. СЈ 2.4.2. б) епском роду
6. СЈ 2.4.6. 3, 2, 4, 1
7. СЈ.2.4.7. 2, 1, 1, 2
8. СЈ.3.4.4. б) нагласи дечаково узбуђење због предстојећег догађаја
9. СЈ.3.4.7. Прихватљив одговор садржи следеће образложење:
- Ученик у свом одговору указује на разлику између дечаковог једноличног живота и живота који је спознао доласком циркуса (живот-игра).
 - Снажни (и истовремено пријатни) осећај узбуђења изазван призорима из циркуса, утицао је на дечака (наратора) – да одреди „узбуђење“ као „прави облик живота“.
 - Ученик може да издвоји одговарајући цитат из текста.
10. СЈ.3.4.8. Прихватљив одговор повезује тему опчињености лепотом/тему маштања у приповеткама нпр. *Циркус* и *Панорама*.
- 11.1. СЈ.1.2.4.; 11.2. СЈ.1.2.2.
Вреднују се два захтева (задатка) према наведеним стандардима.
Вредновање 1/0
1 – ученик је испунио захтев, 0 – ученик није испунио захтев.
12. СЈ.2.3.4.
1. б)
 2. в)
 3. б)
 4. а)
 5. г)
 6. а)
13. СЈ.2.3.3. *даном* (инструментал); *детињства* (генитив)
14. СЈ.3.3.5. в) именичка
15. СЈ.3.3.6.
- а) 4
 - б) 5
 - в) 1
 - г) 2

Координатор:

мр Александра Станић, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд

Стручни саветник за област КЊИЖЕВНОСТ:

др Душан Иванић, Филолошки факултет, Београд

Стручни координатори:

Ката Симић Мишић, Тринаеста београдска гимназија, Београд

Татјана Жигић, Филолошка гимназија, Београд

Чланови радне групе:

др Адријана Марчетић, Филолошки факултет, Београд

мр Александра Антић, Филолошка гимназија, Београд

др Душка Кликовац, Филолошки факултет, Београд

др Зона Мркаљ, Филолошки факултет, Београд

др Јасмина Московљевић Поповић, Филолошки факултет, Београд

мр Милорад Рикало, Железнички центар, Београд

Надежда Кировски, ОШ „Милош Црњански“, Београд

Светлана Лакићевић, ОШ „Јосиф Панчић“, Београд

Славка Јовановић, ОШ „Дринка Павловић“, Београд

Татјана Шофранац, ОШ „Јосиф Панчић“, Београд

Аутори задатака у Прилогу 2:

мр Александра Антић

Јелена Баста

Катарина Колаковић

мр Милица Томовић

мр Милорад Рикало

Светлана Лакићевић

Стручни консултанти:

др Дијана Плут, Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду

Gerben van Lent, Education Testing Service, Europe

George Bethell, Education Testing Service, Europe

Jenny Dalalakis, Education Testing Service, Europe

Algirdas Zabulionis, Education Testing Service, Europe

Група за статистичку анализу:

др Јованка Вукмировић

Јелена Пантић

Јелена Николић

Бранислава Џида

Лектура и коректура:

Радна група за примену образовних стандарда

Дизајн:

Мирослав Јовановић

Издавач:
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Фабрисова 10, 11000 Београд
тел.: 011/206 7000
факс: 011/206 7009
e-mail: office@ceo.gov.rs
web-site: www.ceo.edu.rs

Тираж: 4000

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

006.44:373.3/.4(497.11)
371.3::811.163.41

ОБРАЗОВНИ стандарди за крај обавезног
образовања за наставни предмет Српски језик
/ Андријана Марчетић ... [и др.]. - Београд :
Завод за вредновање квалитета образовања и
васпитања : Министарство просвете Републике
Србије, 2010 (Стара Пазова : СавПо). - 77
стр. : илустр. ; 30 см

Тираж 4.000.

ISBN 978-86-86715-21-0
1. Марчетић, Адријана, 1961- [аутор]
а) Основно образовање - Србија -
Стандарди б) Српски језик - Настава
COBISS.SR-ID 180315148